

ТАМ ДЕ ДОВГА НІЧ

Нарис і мал.

Наш постійний співробітник художн. М. Шеглов зробив мандрівку на Мурман, до Льодовитого океану. Тов. Шеглов зробив цікаві малюнки полярних краєвидів і побуту. Подаємо його враження і малюнки на стор. „Всесвіту“.

художн. Шеглова

За полярним колом

Ось воно, полярне коло, ця риса, проведена на глобусі й на мапі. Ось вона, країна, з якої Нансени та Амундсени сміливо йдуть туди далі, до бігуна, і прокладають нові дороги для людини через заказники криги й смерті. Коло Мурманської залізниці, куди не глянь, немов бойовище: скрізь пеньки, сухостій, повалені дерева. Що далі на північ, то все миршавіші берези, ялини й сосни, що простягають свої руки на південь. Каміння, бота, мохи і знову—каміння, каміння...

Коло Лапландського озера Імандри залізниця крутиться, і білих снігових зайців, що позалягали по межигір'ях, видно звідусіль. Холодно й гарно. Тепер літо, беззоряної білої ночі не гаснуть снігові зайчики. Мовчання обнімає усе й суворою рукою замикає слова. Понурі хвилі Льодовитого океану вічним шумом прибувають тільки суворою пісню боротьби, і люде привикли слухати, думати про боротьбу, про роботу й мовчки робити відповідні висновки.

Насилу-силу розбалакався я з фіном, сторожем маяка. Од сили й він помагав мені в цім незвичнім ділі. Мов кліщами, доводилась витягати слова.

— Та ж у вас тут і картопля не росте?

— Да-а...

— А взимку від Гольфштрому тепло?

— Да-а...

— Багато гасу треба взимку, і маяк мусить завжди світитись?

— Да-а...

— А риби у вас тут багато?

— Да-а...

— Це ваші олені, що пасуться на горі?

— Н-ні...

В порту

МОРЕ понуре. Сірі скелясті береги, бідують вдень і вночі туманне небо багато чайок і, подібний до вивернутого смітного ящика, розкиданий Мурманськ. Поміж бараками, теплушками, „чемоданами“, маленькими хатинками, диктовими краманичками—проходить вузькоколія, по якій діловито носиться з грузом цілий потяг вагонеток. Скрізь стружки, колоди, груз.

Взагалі вид такий, немов після великої пожежи, або ж перед великим святом, виставкою.

День і ніч, ніч і день скриплять і верещать парові коловороти (лебідки) морського велетня „Марія Леонард“. Зміна за зміною грузчики вигружають з черева корабля бавовну. Мурманський порт припасований головне для прийому бавовни. Везуть її з Америки, з Єгипту.

Сотні тисяч тонн переливаються через Мурманськ сталюю артерією „Мурманкою“, і через фабрики міліонами метрів далі. Тут же на морі стоять підряд кілька потягів, що грузяться. Представники Текстильської кату переважують, перевіряють, рахують.

З „чужинця“ чути чужу мову, яку нараз перебиває російська лайка. Команда не порушно додержується звичаю—лягати в російським порту на російськи. Наші грузчики посилають теж досить ніжні словця, коли нараз один спохватився й гукає на пароплав:

— Скажи їм, переклади, щоб не „виражались“—тепер не ті права, а ти ми їм...

І не видержав, загнув таке, що далі й перекладати не треба—уже зрозуміло.

В англійським „чемодані“

ДУЖЕ влучна назва „чемодан“. Багато таких споруд лишилося в Мурманському й на прибережжі після англійської інтервенції. Взимку зовсім немов сніговий замет, з якого стремлять різні залізні труби. В середині темнуватого. Кругла покрівля робить все помешкання подібним до труби. Увесь „чемодан“ всередині поділений на дві половини. Живе в ньому

берези, ялини й сосни, що простягають свої руки на південь. Каміння, бобота, мохи і знову—каміння, каміння...

Коло Лапландського озера Імандри залізниця крутиться, і білих снігових зайців, що позалягали по межигір'ях, видко звідусіль. Холодно й гарно. Тепер літо, беззоряної білої ночі не гаснуть снігові зайчики. Мовчання обнімає усе й суворою рукою замикає слова. Понурі хвилі Льодовитого океану вічним шумом прибою співають тільки суворо пісню боротьби, і люде привикали слухати, думати про боротьбу, про роботу й мовчки робити відповідні висновки.

Насилу-силу розбалакався я з фіном, сторожем маяка. Од сили й він помагав мені в цім незвичнім ділі. Мов кліщами, доводилась витягати слова.

— Та ж у вас тут і картопля не росте?

— Да-а...

— А взимку від Гольфштрому тепло?

— Да-а...

— Багато гасу треба взимку, і маяк мусить завжди світитись?

— Да-а...

— А риби у вас тут багато?

— Да-а...

— Це ваші олені, що пасуться на горі?

— Ні-ні...

— А це жінка ваша?

— Угу...

Що ж правда тут робити без оленя й без жінки?

Оленя їдять, ним їздять, ним вдягаються, з нього шиють чоботи, шиють малиці, а жінка—жінка в усім цім помагає.

Звагалі вид такій, немов після великої пожежи, або ж перед великим святом, виставкою.

День і ніч, ніч і день скриплять і вершать парові коловороти (лебеді) морського велетня „Марія Леонард“. Зміна за зміною грузчики вигружають з черева корабля бавовну. Мурманський порт припасований голові прийоми бавовни. Везуть її з Америки, з Єгипту.

Сотні тисяч тонн переливаються через Мурманськ сталюю артерією „Мурманкою“, і через фабрики мільонами метрів далі. Тут же на ній стоять підряд кілька потягів, що грузяться. Представники Текстильної катув переважають, перевіряють, рахують.

З „чужинця“ чути чужу мову, яку нараз перебиває російська лайка. Команда непорушно додержується звичаю—лягтися в російським порту російськи. Наші грузчики посилають теж досить ніжні словця, коли один спохватився й гукає на пароплав:

— Скажи їм, переклади, щоб не „виражались“—тепер не ті права, а ми їм...

І не видержав, загнув таке, що далі й перекладати не треба—ура зрозуміло.

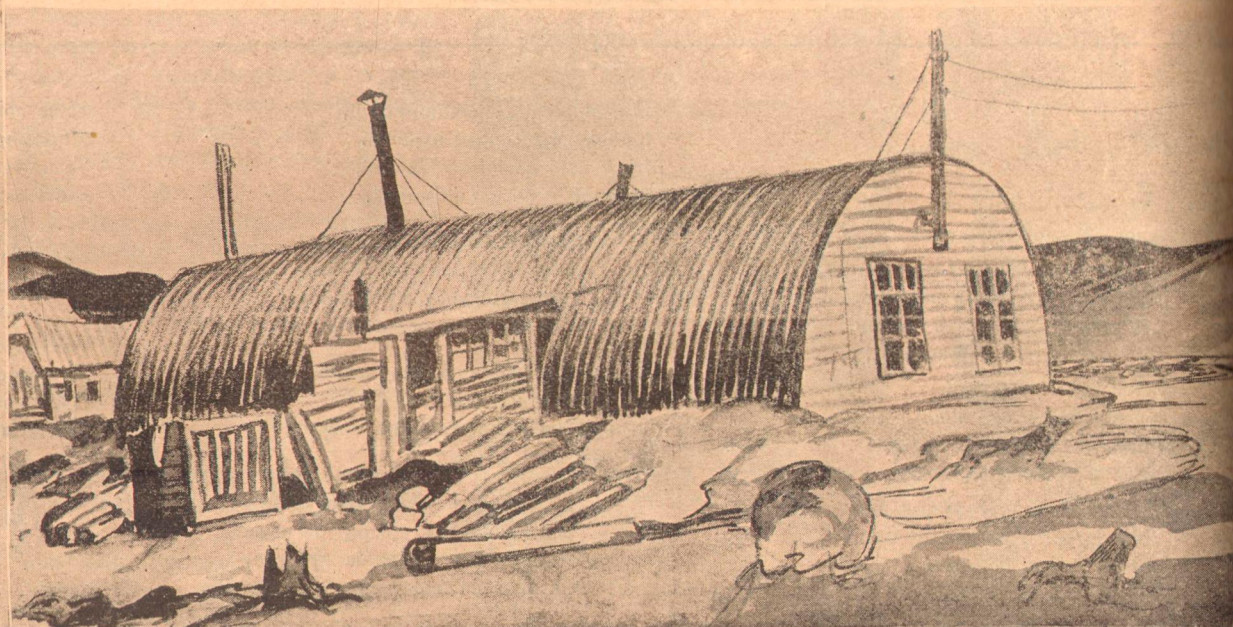
В англійським „чемодані“

ДУЖЕ влучна назва „чемодан“. Багато таких споруд лишилося в Мурманському й на прибережжі після англійської інтервенції. Взимку з'являється немов сніговий замет, з якого стремлять різні залізні труби. Всередині темнуваті. Кругла покрівля робить все помешкання подібним до труби. Увесь „чемодан“ всередині поділений на дві половини. Живе в ній дві сем'ї, всього душ вісімнадцять. Господар половини, в яку я попав, службовець одної з численних губерніяльних установ, приїзджий (тут корінної людності немає), балакуче розповідає:

— Півтора роки прожив у червонім селі—це наше селище з вагонів-теплушок. Сотня їх стоять на запасних путях, в них і живуть. Не швидко мені довелося дістати таке добре помешкання. Після теплушки—це вже різні кіші. Тут в нас електрика. Тепер, влітку, станція не робить, зате взимку погрузка в двадцять чотирі години... Ви говорите; капає з стелі... Це бачи

Шкіпер Лопов.

Англійський „чемодан“.

Залізо гофроване, кріпке... Це — де болтики... підлогу, звичайно, на перемінити і вбити наново. Взимку тепло, проте, поки топимо. От то й горе: всю полярну прибавку в піч угатиш, та ще й не виста

і несподівано додаві

а в вас, у Харкові, десь трава, зелено, тепло. Ех, в одпущ би!.

Парасковія Олексіївна й дід Іван

ТАК ви кажете—на окраїні у вас церкви є?.. А в нас Мурманськ—негодяще місто: ні одної церковки немає.

І під сімдесят. Уроженка Коли, про Колу говорить:

Що Кола, Кола тепер зовсім без антиресу лишилася. Чи чувана ж і коч „кумсомол“ в, та через старожитність церков не ламає..

Дебела баба. Живе з дідом в порту, його дуже стереже і лав за лекоповодження.

Старий, дід Іван, у вільний від роботи і від старої час любить „Полярну Правду“ почитати, та не подобається старій газета: своя в неї „правда“

якась, стародавня, темна, як ніч полярна, поморська. Ляже старий спочити, а Парасковія Олексіївна вже шумить над ним:

Ач, поперек випростав, хропеш, палтусе*) гладкий. Візьми-но чоботи полатай...

Нехотя устає дід Іван і береться за своє підсобне шевське ремесство, а в мене питає:

— Чи правда, говорять тепер про розвод?

Та Парасковія Олексіївна вже тут, і так ріже:

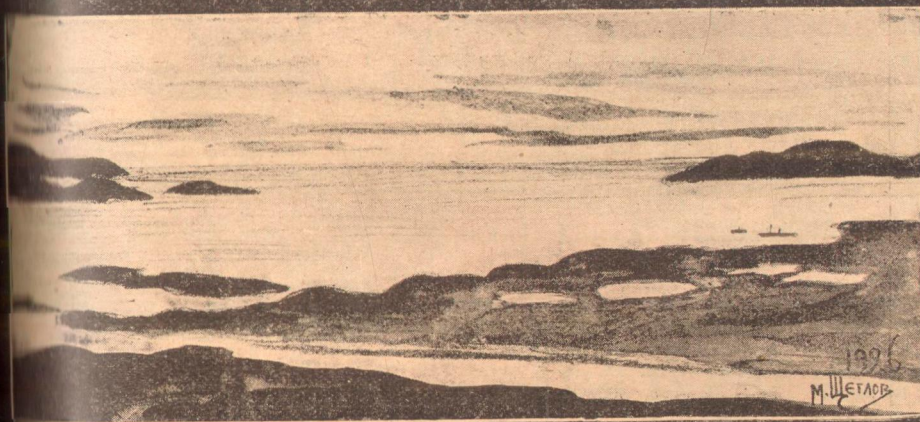
— Я тобі розведусь, одшкерю**) тобі печинки, знатимеш...

Шкіпер Лопов

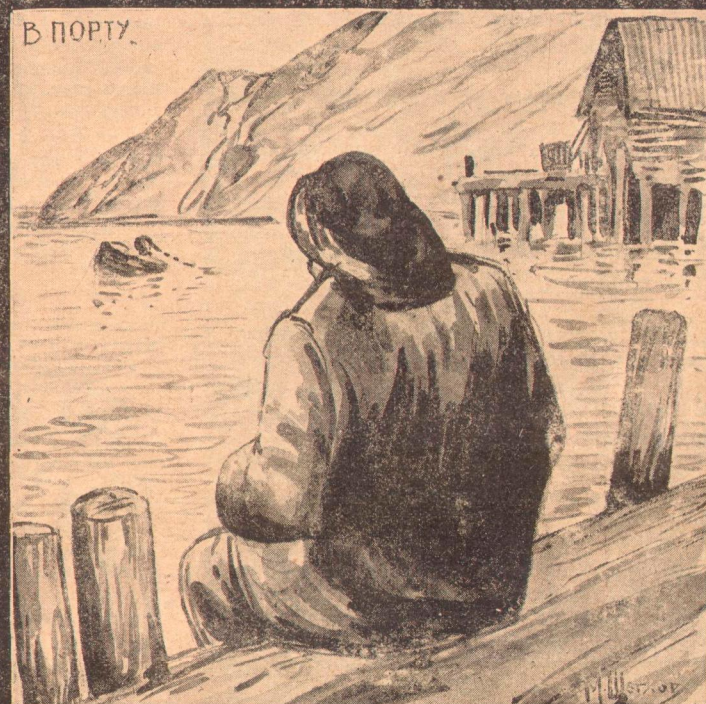
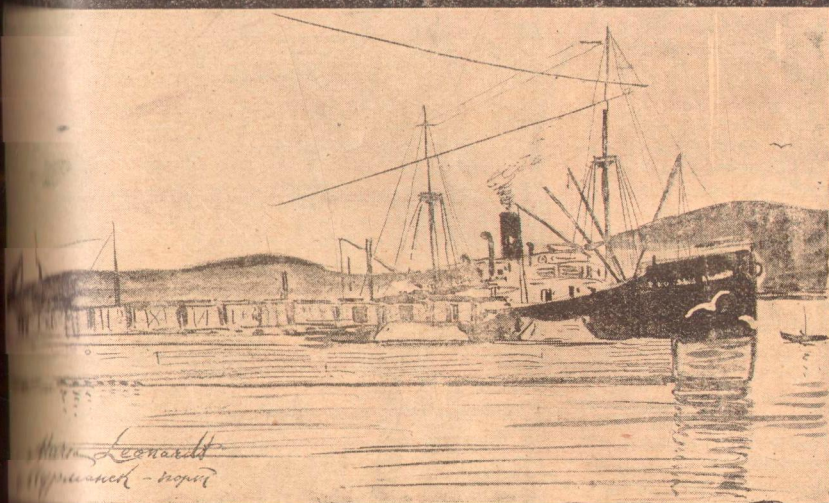
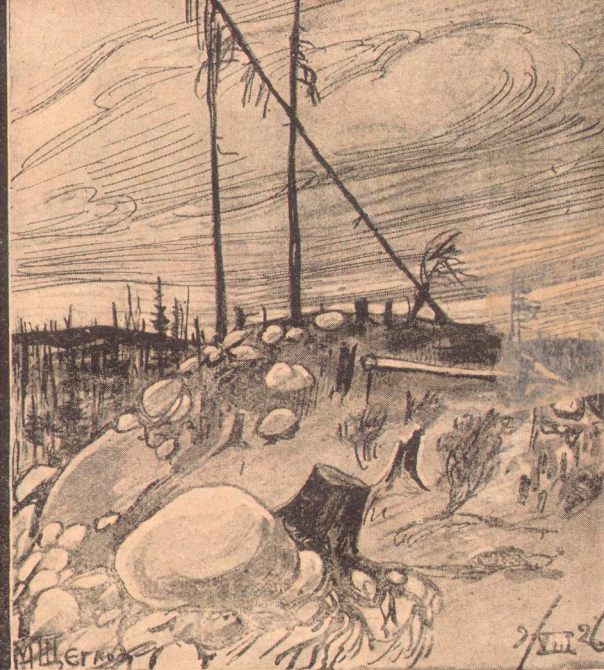
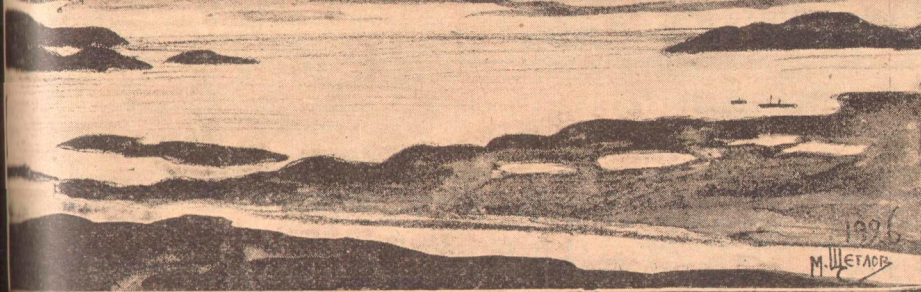
В СЕРЕДНІЙ портовій Нахалівці, по дорозі до клубу, зустрів я шкіпера Лопова. Про нього говорять, що людина він добра, знає своє діло, і навіть часом буває тверезий, тільки лається дуже—умудряється в однім слові двічі вилятися.

*) Палтус—велика смачна риба.

**) Шкерити—патрати, тельбушити рибу.

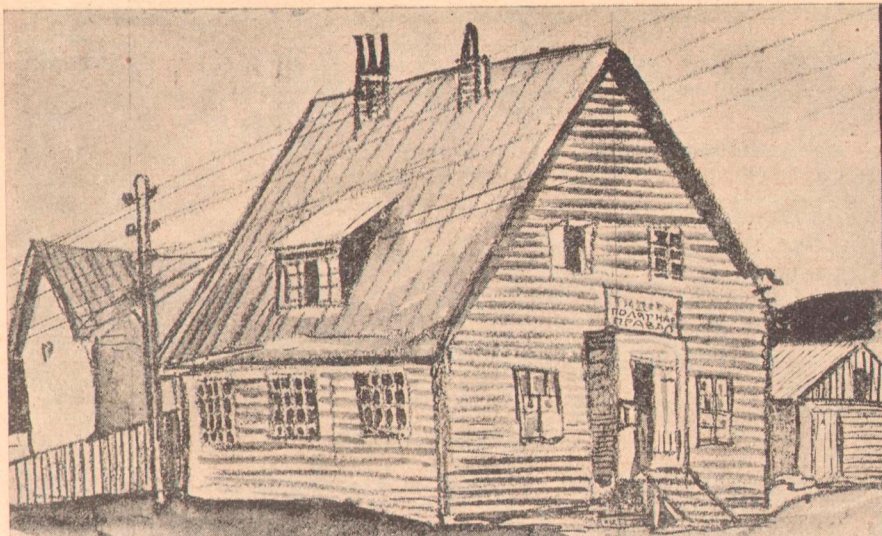

Угорі—океанське узбережжя. Фіні. Вдовж „Мурманки“. Вигружають пароплав з бавовною. В порту.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь.

ПОЛЯРНАЯ ПРАВДА

Орган Мурманского Губкома ВКП,
Губисполкома и Губпрофсовета.

За стальное,

Адрес Редакции: площадь
Прием ежедневно: с 8 до 12
Редакция оставляет за собой
право не отвечать на письма,
рукописи, обратные письма.

Подписная плата: за один
квартал — 1 рубль, за полугодие — 1 рубль 50 коп., за год — 2 рубля.

Цены за объявления:
Срок печати: первый день — 1 рубль, второй — 50 коп., третий — 25 коп., четвертый — 10 коп., пятый — 5 коп., шестой — 2 коп., седьмой — 1 копейка.

№ 91. ВТОРНИК, 10 августа 1926 г. № 91.

Газета выходит три раза в неделю.

ЖАН-ЛИН-ЮЙ
ПЕТРОВИЧ

Мурманск 1926

В МУРМАНСКЕ.
Пленум Губкома ВКП (б). — Заседание Гор-
совета — О введении метрической системы.

Редакция „Полярной Правды“ и друкер Жан-Лин-Юй.

тись не доводится. — Що, на брюгу*) дивитесь?.. Ех, хіба це брюга! Ось коли я плавав у фінів на „Ізольті“—до Норвегії, до Врди, от де брюги були.

Чистота!..

Приїдеш, бувало, з рибою і кухмана**) на брюзі тебе так начастує, що на силу-силу повз їхнього полусмена***) пройдеши акуратно.

А не вийде акуратно—давайте п'ять крон, або й більше... і зараз же тобі помешкання, чистота, спокійно...

Що тепер говорять, строго, порядок в нас тут у Мурманську?

Ну, ні, в нас ще немає акуратности.

Цими днями був я трохи випивши, та ось тут коло клубу дуже балакати почав...

Звичайно, міліціонер узяв мене під руки, і чемненно...

Думаю—треба познайомитись, добре б і змалювати, але особливо знайомитись.

Бадьоро простує „Полярная Правда“ вперед, тираж—одна тисяча, виходить тричі на тиждень, є рибкори (рибальські кореспонденти). Місяць справам три чверти місця, а то й більше. Це все поки що, але краще розвивається.

—А про друкерню раджу поговорити з Петром Івановичем Жан-Лин-Юй.

Петро Іванович вже багато років тут, на Півночі. Лишився, як і багато хінців, що лишилися живі. Тепер—друкер. Робить за машини любов'ю розповідає за друкерню. Не сходить з косого обличчя посмішка і не ховаються великі жовті зуби... Докладно відповідає про хінську справу в Мурманську. Говорить горловою мовою, плутає „мая“, „твая“. Про хінську руская жонка живуть, єсть шанго люда, єсть шибко плахой...

Показує мені газету, а в ній замітки: „В громадянки Мотрони Юлії в Портівій Наталівці викрито курильну опіуму“, „Купець Лю-Де пропонує дати хабара стійковому міліціонеру“...

„А додому вам, Петре Івановичу хочеться, туди, в Хіну?“

— „Шибка кочиться, моя поедить Пекін, Хінська Правда друкерня“

Мурманськ. Серпень 1926 року.

За стальное,

тись не доводиться. — Що, на брюгу*) дивитесь?.. Ех, хіба це брюга! Ось коли я плавав у фінів на „Ізольті“—до Норвегії, до Врди, от де брюги були.

Чистота!..

Приїдеш, бувало, з рибою і кухмана**) на брюзі тебе так начастує, що на силу-силу повз їхнього полусмена***) пройдеш акуратно.

А не вийде акуратно—давайте п'ять крон, або й більше... і зараз же тобі помешкання, чистота, спокійно...

Що тепер говорять, строго, порядок в нас тут у Мурманську?

Ну, ні, в нас ще немає акуратності.

Цими днями був я трохи випивши, та ось тут коло клубу дуже балакати почав..

Звичайно, міліціонер узяв мене під руки, і чемненько...

„Прошу, каже, товаришу Лопов“... та від клубу та, від клубу—усе далі, до другого району, до другого міліціонера одвів.

А той перейняв та до третього.

Так і водили від одного до другого.

Водять та посміхаються: ми кажуть—у футболу граємо.

А сажати вас, чортів трескових, нема куди, бо тіснота житлова...

Ні, що не кажи, а справжньої акуратності й вигоди в нас немає...

„Полярная Правда“ і Петро Іванович Жан-Лін-Юй

Маленька хатина, яких в нас багато на передмістях, стоїть коло майдану „Свободи“.

Тут усе—і видавництво, і друкарня. і редакція, і Петро Іванович Жан-Лін-Юй.

Але про нього—далі.

Увіхожу. Насилу повертаюсь.

Зачіпаюсь то за видавництво, то за друкарню, то за редакцію.

А втім, за редакцію як раз мені й треба зачепитися. Просую голову в дощані дверцята кімнатки в квадратний сажень завбільшки.—„Можна?“—„Прошу“. Знайомимось. Товариші ласкаві, привітні, секретар відривається від статті „Тюленів на корм коровам“ і задовольняє мою жадібну цікавість.

*) Брюгге—пристань.

**) Кухман—господар пристані.

***) Полусмен—полісмен.

Редакція „Полярной Правды“ й друкар Жан-Лін-Юй.

Бадьоро простує „Полярная Правда“ вперед, тираж—одна тисяча, виходить тричі на тиждень, є рибкори (рибальські кореспонденти). Місяць справам три чверти місця, а то й більше. Це все поки що, але краще розвивається.

—А про друкарню раджу поговорити з Петром Івановичем Жан-Лін-Юй.

Петро Іванович вже багато років тут, на Півночі. Лишився, як і багато хінців, що лишилися живі. Тепер—друкар. Робить за машиною любов'ю розповідає за друкарню. Не сходить з косоогого обличчя посмішки і не ховаються великі жовті зуби.. Докладно відповідає про хінську справу в Мурманську. Говорить горловою мовою, плутає „мая“, „твая“. Про хінців говорить: „шибка Мурманка цинга напирала, многа живой купеза стави, руская жонка живут, есть шанго людя, есть шибко плахой“...

Показує мені газету, а в ній замітки: „В громадянки Мотрони Юльєвни в Портівій Наталівці викрито курильну опіуму“, „Купець Лю-Де пробував дати хабара стійковому міліціонеру“...

„А додому вам, Петре Івановичу хочеться, туди, в Хіну?“.

— „Шибка кочиться, моя поведить Пекін, Хінська Правда друкувати“.

Мурманськ. Серпень 1926 року.

Парасковія Олексіївна й дід Іван.

Матрос.

Продавець пиріжків.

Грузчик.

ПАРИЗЬКА КАРУСЕЛЬ

З КОЖНИМ днем нудніше стає жити паризькому буржуа. Шалений темп колосальних міста дуже швидко атрофує розбещені органи примання. Чим ексцентричніша розвага, тим швидше приїдається й робиться прісною, не цікавою. Величезний вплив вибагливих чужинців до Парижу породив неймовірну конкуренцію поміж продуцентами витончених розваг. Щоб не відстати від „життя“, меткі підприємці, один поперед

другим, напередки вражають „шановну публіку“ що наймудрішими, що найвитонченішими способами розваг. Не важні засоби,—важна мета, яка полягає в тім, щоб утворити „бум“, сенсацію, в наслідок чого добрий барис у повноцінній американській (не в своїй-же, звичайно) валюті.

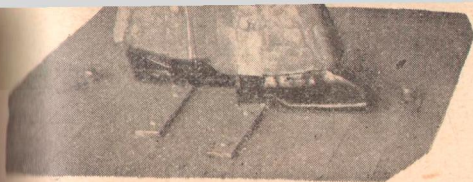
Зараз у Парижі за останню, наймоднішу сенсацію править „Карусель Поаре“.

Поаре, кравець, генеральний костюмер у Парижі, спритний комерсант, вбиває двох зайців: рекламує свою фірму й заробляє добрі гроші. Він зробив дуже влучний

Карусель Поаре розрахована ніби на масового споживача, як найпопулярніша та найбільш улюблена французами форма народної розваги, але якраз „народ“ і не може користуватися з неї бо катастрофічний зріст цін на річі першої необхідності, нечуване падіння франку примушує втриматись од розваги.

К. К—ий.

Матрос.

Продавець пірижків.

Грузчик.

ПАРИЗЬКА КАРУСЕЛЬ

З КОЖНИМ днем нудніше стає жити паризькому буржуа. Шалений темп колосального міста дуже швидко атрофує розбещені органи втримання. Чим ексцентричніша розвага, тим швидше припадає й робиться прісною, нецінною. Величезний вплив вибагливих чужинців до Парижу породив неймовірну конкуренцію поміж продуцентами витончених розваг. Щоб не відстати від „життя“, меткі підприємці, один поперед

другим, навипередки вражають „шановну публіку“ що наймудрішими, що найвитонченішими способами розваг. Не важкі засоби,—важна мета, яка полягає в тім, щоб утворити „бум“, сенсацію, в наслідок чого добрий барин у повноцінній американській (не в своїй-же, звичайно) валюті.

Зараз у Парижі за останню, наймоднішу сенсацію править „Карусель Поаре“.

Поаре, кравець, генеральний костюмер у Парижі, спритний комерсант, вбиває двох зайців: рекламує свою фірму й заробляє добрі гроші. Він зробив дуже влучний фортель: узяв традиційні французькі каруселі і за прикладом театральних режисерів осучаснив сатиричними манекенами, що складають колекцію паризьких типів. Вигадка спритного кравця прийшлася до смаку паризьким буржуа, та ще того більше чужинцям, і особливо американцям, що користають з каруселів Поаре, як з нччного приладдя, демонструючи перед парижанами в популярній формі винахід американського месії Довса.

Ця заокеанська саранча дуже тішиться з Поаревої вигадки. Бо й справді ж цікаво спробувати, як воно сидітиметься, господареві французької кишені, на карку, коли не живого, то принаймні дуже по мистецькому зробленого, паризького пролетаря.

А це ж так швидко буде!...

Над манекенами Поаре працювали кращі французькі буржуазні художники; карусель зроблено по мистецькому, але пролетар звик у мистецтві дошукуватись, насамперед, змісту, а зміст такий: за дуже малим винятком, манекени в сатиричній формі представляють паризьких пролетарів різного фаху. Тут є все, од куховарки до медикетки, од ламповника до листоноші. Для колориту додано китайця-кулі та негра-гарсона, а зверху усього, аби підперти принцип „соціальної рівності“, поставлено щось із п'ять фігур: провінціяла, спортсмена, пшюта то-що. З людської категорії, що починається поліцаєм і кінчається президентом Думбергом, Поаре не знайшов ні одного достойного представника для своєї колекції типів.

Очевидно, і серед численного паризького попівства теж не знайшлося нічого підходящого.

Карусель Поаре розрахована ніби на масового споживача, як найпопулярніша та найбільш улюблена французами форма народної розваги, але якраз „народ“ і не може користуватися з неї бо катастрофічний зріст цін на річі першої необхідності, нечуване падіння франку примушує втриматись од розваги.

К. К—ий.

Вуличний шарманщик.

Парижські спортсмени.

ЗУСТРІЧ

Оповідання О. Серпокриленка

I.

МАЛЕНЬКІ коліщатка, дві дощечки на них, дві з боків, одна спереду і одна ззаду. Два ціпки замість коней.

Це моя тачанка.

Я—всюдисущий: і на базарі, і під церквою, і на ярмарці, і всюди, де збираються люди.

— Подайте, люди добрі, подайте сестрички й братіки каліці безногому на пропитання!

Байдужо проходять... мимо носа мого човгають сірі величезні драні чоботи, запилені босі ноги, тендітні червички, мережані панчохи. Пропахтять повз мене хто дьогтем, хто парфумами, хто капустою, хто пронесе мішаний запах базару...

І разів п'ять на добу впаде мідяним дзвоном у шапку на колінях моїх невеличка брудна копійка...

— Подайте на пропитання...— припадаю лобом до передньої дощечки:— Не дайте з голоду вмерти...

Нас, жебраків у місті було десятків зо два, не більше. Ми один одного добре вже знали й ненавиділи всією душею. Один в одному ми бачили своїх ворогів, що виривають копійку з рук, і кожний з нас вигадував найкраще моління, щоб розворушити серця людські нашим каліцтвом, безпорадністю, нещастям.

І майже усі ввечорі пропивали „зароблені“ гроші.

Мене найбільше ненавиділи... особливо той, що ото з величезним рубцем до правого ока через щок у бороду. Я не був тутешнім... і „не мав права“ „заробляти гроші“ в „їхньому“ місті. Вони „володіли“ містом, як нами володіли воші.

Ноги в мене—по коліна. В мене—найбільше каліцтво було, і мені найщедріше давали. Бували дні, що я до тридцяти копійок за добу „виганяв“.

І люті погляди жебраків товаришів падали в мою шапку разом з копійкою. Як вони мене ненавиділи!

Але той рубець! Я його десь бачив... колись, давно...

Ось уже рік я в цьому невеличкому місті... і вже до сотні разів бачив я цей рубець...

Невже це „той“ рубець?! „Той“?

У мене серце затремтіло від лютої радості, коли я згадав „той“ рубець... незабутній рубець!

Аргентинські капіталісти, наслухавшись різного дива про Радянські країни, захотіли самі подивитись на „дикунів“. Ціла експедиція, заплативши великі гроші (щось по 15,000 карб. за квиток) вирудила пароплав і прибула до Ленінграду. На нашому малюнк. аргентинці, що прибули вже до Москви на платформі вокзалу.

Але невже, невже це „той“ рубець?

Пам'ятаю...

Величезне дворище з високим дерев'яним парканом містило на собі три довгі чотирьохповерхові червоні будинки. Побиті шибки, сміття в будинку й дворі свідчили, що тут не було хазяїна. Хазяйське око не могло б дивитись байдуже на той бруд, шмаття, тріски, бите скло, папірці, що валялися всюди... Страшним привіддям стояли ці порожні величезні будинки й на ленькою вибитою дитиною стояв у кутку, мов на колінах, низенький один поверховий з червоним дахом будинок і злякано поглядав розплющеними вікнами й роззявленими дверима на чотирьохповерхових товаришів.

Це були касарні Н-ського пішого полку.

Ще вчора тут було повно людей, повно гаміру, життя.

два, не більше. Ми один одного добре вже знали й ненавиділи всією душею. Один в одному ми бачили своїх ворогів, що виривають копійку з рук, і кожний з нас вигадував найкраще моління, щоб розворушити серця людські нашим каліцтвом, безпорадністю, нещастям.

І майже усі ввечорі пропивали „зароблені“ гроші.

Мене найбільше ненавиділи... особливо той, що ото з величезним рубцем до правого ока через щок у бороду. Я не був тутешнім... і „не мав права“ „заробляти гроші“ в „їхньому“ місті. Вони „володіли“ містом, як нами володіли воші.

Ноги в мене — по коліна. В мене — найбільше каліцтво було, і мені найщедріше давали. Бували дні, що я до тридцяти копійок за добу „виганяв“.

І люті погляди жебраків товаришів падали в мою шапку разом з копійкою. Як вони мене ненавиділи!

Але той рубець! Я його десь бачив... колись, давно...

Ось уже рік я в цьому невеличкому місті... і вже до сотні разів бачив я цей рубець...

Невже це „той“ рубець?! „Той“?

У мене серце затремтіло від люті радості, коли я згадав „той“ рубець... незабутній рубець!

Аргентинські капіталісти, наслуховавшись різного дива про Радянські країни, захотіли самі подивитись на „дикунів“. Ціла експедиція, заплативши великі гроші (щось по 15,000 карб. за квиток) вирядила пароплавів і прибула до Ленінграду. На нашому малюнок аргентинці, що прибули вже до Москви на платформі вокзалу.

Але невже, невже це „той“ рубець?

Пам'ятаю...

Величезне дворішце з високим дерев'яним парканом містило на собі три довгі чотириповерхові червоні будинки. Побиті шибки, сміття в будинку й дворі свідчили, що тут не було хазяїна. Хазяйське око не могло б дивитись байдуже на той бруд, шмаття, тріски, бите скло, папірці, що валялись всюди... Страшним привіддям стояли ці порожні величезні будинки й маленькою вибитою дитиною стояв у кутку, мов на колінах, низенький один поверховий з червоним дахом будинок і злякано поглядав розплющеними вікнами й роззявленими дверима на чотириповерхових товаришів.

Це були касарні Н-ського пішого полку.

Ще вчора тут було повно людей, повно гаміру, життя.

Але вчора ж вийшли вони „туди“ з усім гамузом. Залишилися лише вартовий на поротах та сміття, порвані онучі, папір, що дошви з старих чобіт, погони, шматки чорного, як земля, і міцного, як та камінька хліба.

Миші й щури сотнями бігали по всіх будинках і дворішці, пищали, гризли все, що попадалось, стрибали, грались.

А на третій день мишачій сваводі кінець настав.

Широке дворішце заповнилось химерним людом у тих же сірих шинелях. Певно салдати.

Але що то за салдати були?

Каліч, недобитки... бувші колись найкращі сини свого народу.

Іх було дві тисячі... Порожні рукава, дерев'яні милиці, перев'язані обличчя...

Поміж цих салдатів бігали писарі, чотові, ройові, щось гомоніли, кричали, сперечались, і видно було, що вони нічого певного не знають, куди, як і по скільки розмістити цієї калічі, бувших людей.

Голосно й сердито — різко, мов цьвохкання батоном, кричав капітан Осетров на чотових.

— Сволочи! Мерзота! Порядку нікого! Розбивайте на чоти, мерзота.

Чотові збилися з ніг, не знаючи, кого слухати, як розбивати, куди кого постановити.

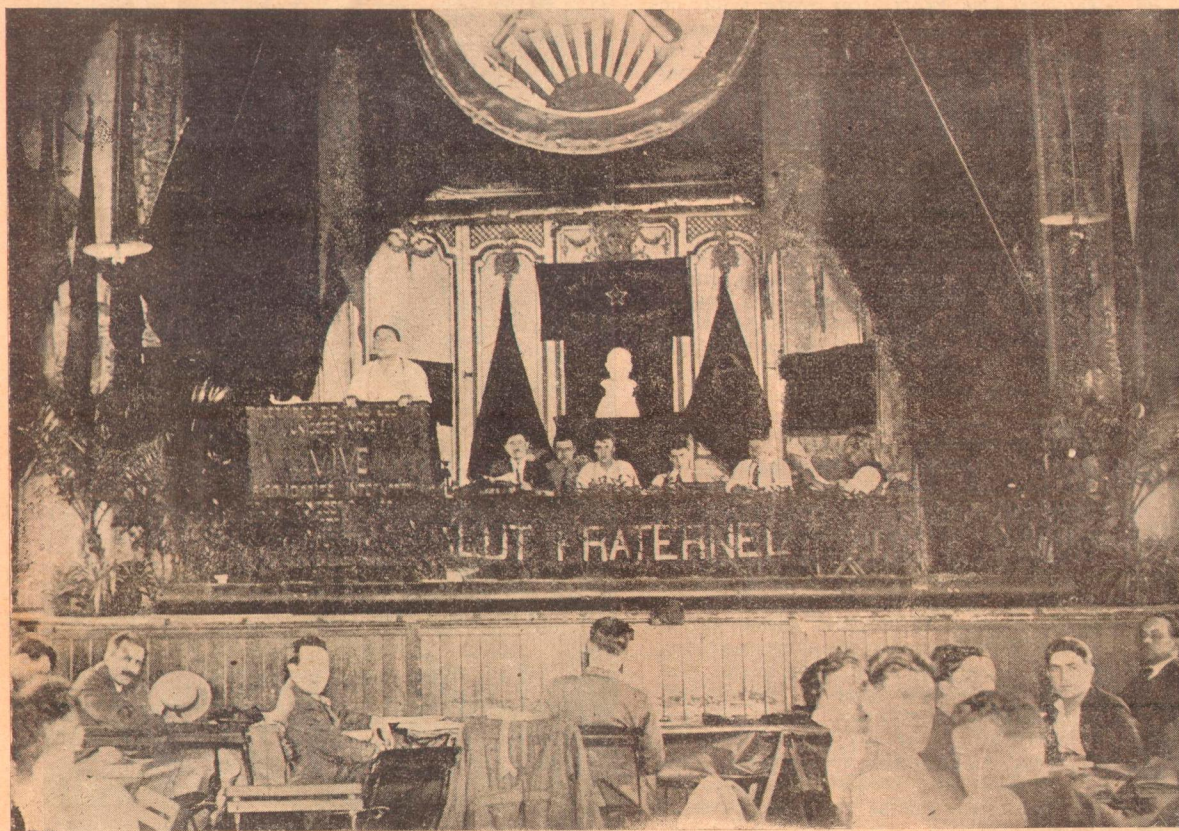
— Сотня шикуйсь! Безногих — перший поверх! Живо!

— Кістка тобі в горло, д'яволе, — прошипів унтер-офіцер, гукаючи безногих в один куток дворішця.

Високі й низькі, всі зморині стали безногою перед червоною стіною високої касарні, спіраючись на милиці.

— Виходь сто! — гукає унтер.

— Рошитай спершу, голово! — почувся смішок.

5-й З'їзд Комсомолу в Парижі. У президії праворуч — Бернє, Бодрю, Татиньон, Теофі, Куртад і Вілат — секр. Паризького району компартії та голова з'їзду. На трибуні — Алуайс.

— Мовчать! Сам знаю. По порядку роши-тайсь!
Те саме діялось по всьому широкому дворищу.
Над вечір галас утих. Безногі—в першому поверсі, безрукі—в другому, ваїні в третьому.
Поставлено було варту на ворота, привезено кухню, і сказано бувшим людям велике, давно знайоме нашій дійсності, слово:
— Ждїть.

II.

Ждали. День, другий, третій, тиждень.
Нїхто, нїчого..
— Коли ж комісія?—питали один одного.
За цей тиждень прибуло ще чоловіка до п'ятсот, але й вони не знали, коли та комісія 'буде.
Годували їх—гірше не можна. Спали на тому, що в кого було, а на чадство—наче потопилося.
Писарі, що містилися в маленькому будинку, нїчого не робили. Вони гуляли, пиячили, лежали на столах, і невідомо було навіть їм, для чого вони, люди послані.

Хто мав гроші—ще сяк-так перебивався. Але таких було замало.

Минуло ще з тиждень у чеканні.
Стояла надзвичайна літня спека. Сонце порішало викинути всю жару свою на землю й пекло так, що опівдні не можна було вийти в дворище, скочане од вітрів. Хмари мух гули в повітрі. Тяжкі обставини, не було лазні, білизни. Це зробило своє діло. Воші не давали жити, незагоєні поразки знов відкрилися, почали гнити. Тисячами воші в'їдалися в поразках, мухи червей навели... Стогони, зойки, прокляття всім, від царя до писаря, не вщухали.
Сціплені зуби, скривлені обличчя, матюки без-наля...

— Я тікаю! Не можу!—скрегоче зубами один..
— А кара?
— Якої ще кари! Якої! Чого вони хочуть від нас? Смерти?

Скаржитись? Кому? Куди? А через кого, через чїї руки піде скарга?

Де капітан Осетров?
Уночі семеро безногих померло.

Повідомили писарів. Здивовані писарі заворушилися коло столів, не знаючи що робити.

— Пишіть рапорта. Щоб товаришів поховали,—порадив їм унтер Шалаєнко, безногий.

— Куди?—з похмілля ніяк не второпавши писарі.

— Живо!—люто скрикнув Шалаєнко й міцним ударом грюкнув об стіл.

На його зблідніле обличчя і палавші зненавистю очі страшно було дивитись.

— Щоб Осетров завтра тут був!—повелів писарям.

Другого ранку приїхали катафалки і... музика.

Яка іронія, яке глузування,—музика!

Їм, що згнили живими, забуті, покинуті—музика!

— Не треба музики, геть!—заули каліки.

Поклали мерців на катафалки, схилила голову каліч..

— А там і мені черга,—не в одного промайнула думка.

За рогом вулиці вчулися згуки жалібного маршу.

— Геть музику, геть!—заревли морем бурхливим—Геть! Ламай ворота наганяй, заверни сюди!—скомандував Шалаєнко і натовп кинувся до воріт Зімняли варту, вибігли, хто міг, наздогнали.

— Назад, вези назад, геть музику!—обступили салдати катафалки. Назад у касарні!

Перелякані візники покїрно повернули назад із покійниками, а музика пішла в місто. Тисячний натовп мешканців уже був тут.

— Геть катафалки. Бери на руки товаришів!—зустрів Шалаєнко процесію біля воріт.

...жінки всім, від царя до писаря, не відхилили.
— Сціплені зуби, скривлені обличчя, матюки без...

— Я тікаю! Не можу!—скрегоче зубами один...

— А кара?

— Якої ще кари! Якої! Чого вони хочуть від мене? Смерти?

Скаржитись? Кому? Куди? А через кого, через чий руки піде скарга?

Де капітан Осетров?

Уночі семеро безногих померло.

Повідомили писарів. Здивовані писарі заворушались коло столів, не знаючи що робити.

— Пишіть рапорта. Щоб товаришів поховали,— порадив їм унтер Шалаєнко, безногий.

— Куди?—з похмілля ніяк не второпають писарі.

— Живо!—люто скрикнув Шалаєнко й міцним ударом грюкнув об стіл.

Мірза-Фруші прем'єр Персії.

Делегація англ. гірників виражається до Америки приймати допомогу амер. гірників. Ліворуч: М. Кента, Кук, О. Шріс, Е. Вінкінсон, Д. Джойнс, Робсон. Угорі—німецькі фронтовики маніфестують проти війни.

Урочисто й радо згодились: забрали товаришів.

— Отам, серед двору копайте яму. Щоб усі бачили, як цар-батюшка пікається за нас!—командував Шалаєнко.

А місто вже дзвеніло новиною.

Вранці газетчики кричали на все горло:

— Бунт у касарнях, бунт!

А касарня тихо собі журилась та посилала прокльони далекому ворогові—цареві.

Прилетів Осетров біліший від крейди.

Привітав салдатів, але німе мовчання відповіло йому.

— Чотові, мерзата, твоloch! Хто черговий? Чого рапорту нема? Каналі!—заверещав Осетров.

— Бийте його, душогуба, чого ви дивитесь!—почуся десь із навтопу.

Капітан схопився за револьвер.

— Не трош, паря, лівервера!—суворо промовив худий високий з однією рукою салдат.

— Комісію нам, коли комісія? Шкуродьори прокляті..

— Хриstopродавці!—гуло в підвірт.

— Говори один хто, нічого не розберу,—нарешті озвався капітан Осетров, побачивши, що салдати від слів до діла не переходять.

Вийшов наперед підпрапорщик, голова над каліччю.

— Геть, не тебе, вернися, блюдолизе, лисиця! Нехай Шалаєнко, Шалаєнко!—гукали салдати.

Вийшов Шалаєнко.

— Так што, значиться, що нам погано жить, і обратно ж комісії нема.

Щоб нам комісія. Так, братці?

— Так. Як по біблії.

— Ми вже два тижні ждемо, а комісії нікаторої нема. Обратно ж і те, що наші товариші помьорли, ми всі годуємо вошей... ось!—Шалаєнко запустив руку в голову, шкрябнув нею і показав капітанові нігті, під якими сіріли й чорніли великі воші.

— Годують пагано... бані нема, білля нема, хвершала нема... рани гниють, черви там усякі... значить куди нам? Тікати до дому чи тут мерти? Так братці?

— Так, додому... Правильно!

— У сурло його, в їдало!—гукали задні.

— Я доложу начальству,—одповів Осетров.

— Щоб завтра, значить, комісія.

— Я скажу... і швидко вискочив.

— Ну, каналі! я вам цього не забуду!—це вже по другому квалі від касарні подумав Осетров.

III.

А „каналіт“ безкінчено раді, що доскочили свого, ожили, заворушилися, загомоніли. Навіть вибухи сміху вчулися. Переказували на тисячу варіантів розмову Шалаєнко з капітаном.

Шалаєнко став їм за командира.

— Маладця Шалаєнко! Так і депортує: комісії нема, хвершала нема, воші є..

Ждали комісії. Завтра буде.

Обов'язкове буде.

Побачили ж уже, що далі жити не можна так, як жили. Це ж бачили капітан...

Він „там“ скаже...

„Радість“ надійшла того ж дня.

По обіді (обідали на дворі) вартові на воротах зробили „на караул“.

— Комісія!—голосний шепіт покотився з уст в уста.

Увійшов генерал в супроводі чотирьох офіцерів.

Салдати почали тихенько вставати. Вони почули, що тут не комісія пахне.

Генерал почекав, поки встануть усі. Привітав.

Йому відповіли так, що він аж вуха затулив.

— Унтер-офіцер Шалаєнко!—гукнув генерал.

Шалаєнко вийшов.

— Ти говорив з капітаном Осетровим?

— Так тошно, я.

Що вам треба?

— Комісію.

— Яку комісію?—не своїм голосом заревів раптом генерал. Я сам знаю, коли вам комісію треба! Хто сміє мені вказувати! Бунтарі, сволочі, нещасники? А Сибір? А каторга? Арештувати його!—звернувся він до своїх офіцерів, так само одривчасто як і досі говорив.

— Не руш!—шалений шепіт полетів із навтопу.

Це слово було таке страшне, таке суворе, що офіцери швиденько одійшли геть. Костури знялись у повітря.

— Ти хто такий?—зняковів генерал.

— Я—унтер-офіцер Шалаєнко, бувший салдат, бувша людина, а тепер каліка:—я був салдатом... я один син у матері, і того забрали. Я, як свідомі бачите, воював...—гірко посміхнувся—і невдачно... ніг нема. А подивіться ви на себе... все новеньке, чистеньке, гарненьке. Володимир без мечів і бантів висить, темляк чорний, значить ви не були там, де ми всі (він обвів рукою товаришів) страждали, не гнили так, як ми. Ви сиділи тут, ви пиячили,

АФРИКАНСЬКІ ГЛИНЯНІ ПАЛАЦИ

ЗА ПРИБЕРЕЖЖЯМ Нігері, в широкім степу, лежить Капо, одно з великих міст Афоики, що було колись

В цім місті кидаються у вічі величезні будинки, дуже показні, противно вбогим халупам прибережної людности.

Щоб нам комісія. Так, братці!

— Так. Як по біблії.

— Ми вже два тижні ждемо, а комісії ніякої нема. Обратно ж і те, що наші товариші помьорли, ми всі годуємо вошей... ось! — Шалаєнко запустив руку в голову, шкрябнув нею і показав капітанові нігті, під якими сіріли й чорніли великі воші.

— Годують пагано... бані нема, білля нема, хвершала нема... рани гниють, черви там усякі... значить куди нам? Тікати до дому чи тут мерти? Так братці?

— Так, додому... Правильно!

— У сурло його, в їдало!..— гукали задні.

— Я доложу начальству,— одповів Осетров.

— Щоб завтра, значить, комісія.

— Я скажу — і швидко вискочив.

— Нну, каналії, я вам цього не забуду! — це вже по другому квакала від касарні подумав Осетров.

Що вам треба!

— Комісію.

— Яку комісію?—не своїм голосом заревів раптом генерал. Я сам знаю, коли вам комісію треба! Хто сміє мені вказувати! Бунтарі, сволочи, шовіністи! А Сибір? А каторга? Арештувати його!—звернувся він до своїх офіцерів, так само одривчасто як і досі говорив.

— Не руш!—шалений шепіт полетів із натовпу.

Це слово було таке страшне, таке суворе, що офіцери швиденько одійшли геть. Костури знялись у повітря.

— Ти хто такий?—знімав генерал.

— Я—унтер-офіцер Шалаєнко, бувший салдат, бувша людина, а тепер каліка:—я був салдатом... я один син у матері, і того забрали. Я, як свідомі бачите, воював...—гірко посміхнувся—і невдачно... ніг нема. А подивіться на себе... все новеньке, чистеньке, гарненьке. Володимир без мечів і бантів висить, темляк чорний, значить ви не були там, де ми всі (він обвів рукою товаришів) страждали, не гнили так, як ми. Ви сиділи тут, ви пилили

АФРИКАНСЬКІ ГЛИНЯНІ ПАЛАЦИ

ЗА ПРИБЕРЕЖЖЯМ Нігері, в широких степах, лежить Капо, одно з великих міст Африки, що було колись центром всього торгу південного Судану.

В цій місцевості кидаються у вічі величезні будинки, дуже показні, противно вбогим халупам прибережної людності.

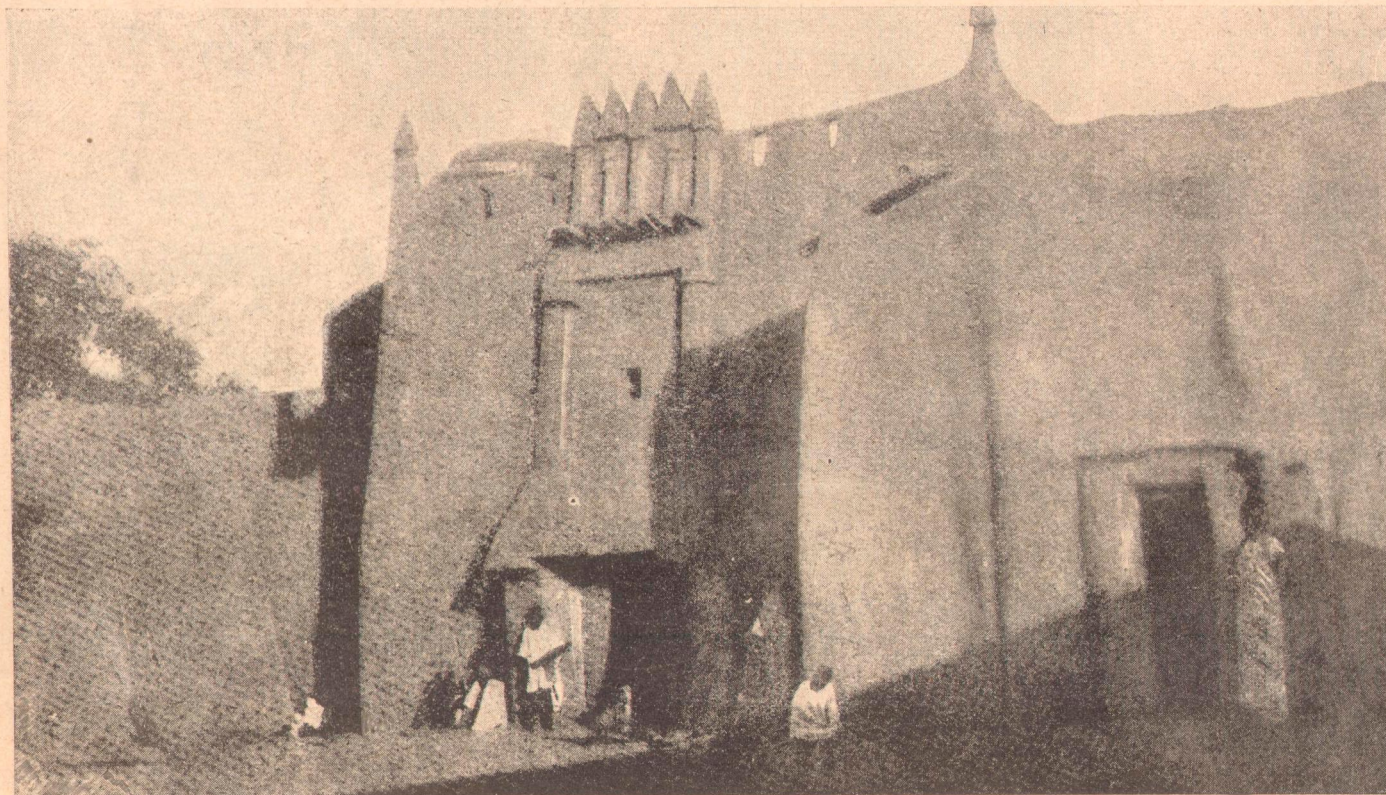
Але наблизившись до цих великих будинків, ви бачите, що вони, як і маленькі муринові халупки, збудовані із звичайної глини.

Далі на північ від Капо лежить місто Ієпа, будівля якого—гордість Африки.

Колись в глибині Африки існували могутні держави, королівства, князівства, в розкішних палацах, будованих з глини.

Багато з цих палаців поруйновано, міст понищено підчас війн, і тільки Ієпа збереглася в усій своїй красі до наших часів.

Жіноцтво Ієпи таке ж славне, як її будівлі.

Велика глиняна фортеця в місті Ієпі на Нігері

Гроші, гроші крали, обдерали з нас останню копійку! Не ми сволочі, а ви! Не ми мерзавці—а ви. Хто вам дав право знущатися? Ваші погони? Але ці пагони ми зараз одірвемо! Я—каліч... в мене черва в ранах! Ви це розумієте? Мене, живу людину, їдять черви...—пошепки закінчив Шалаєнко.

Генерал не вірив своїм вухам. Йому, перед яким уся військова округа тремтіла, сказано було такі нахабні слова! І хто, хто сказав? Салдат, маленька одиничка, шматочок людини!

І дивне діло: генерал не зупинив його, не вбив!

— Комісія буде коли я звелю,—одрубав нарешті генерал, почувши, що на парканом рота салдат твердо ступає втихомирювати бунтарів.

Сталося щось дивне. В один мент підлетіла милиця Шалаєнкова й горим гвіздком, що стерчав на кінці, глибоко розідрав генералові щоку, від якої до бороли.

Генерал упав. Його підхопили. Коли б не рота, що стояла біля воріт генерала б розірвали.

— Тепер тікай, тікай зараз—порадили Шалаєнкові товариші і не поминались.

Шалаєнко втік через вікно, поки рота ставала на варту довкола виверні.

Не знайшли Шалаєнка.

IV.

Той Шалаєнко—це я.

І ось тепер, згадаючи цей випадок, я не можу відірвати погляду від рубця на щоці старця.

— Подайте, Христа-ради, німечному каліці—вклоняється старець кожному.

— Невже це він?

Я починав упевнятися, що це він. Злорадство охопило мене й трусуло, мов електричний струм.

Він. О, коли б це був він?

І ось... одного разу... він сидів коло церкви на пішохіді... Старенька бабуся йдучи з базарю хотіла перехреститися. Пляшку з олією перекладала з правої руки в ліву, та старечі руки не втримали.

Упала пляшка на пішохід, розбилась.

А він... (о невіже він, яка радість!) швиденько витяг із кошика бублик розломив його, почав умочати в олію на пішохіді й жадібно їсти.

Мене трясла радісна лихоманка...

Їж, їж!.. аж трусився я, даваючись радістю.

— Їжте, ваше превосходительство...

Я не витримав далі...

Нечувана ніколи радість охопила мене, в грудях клекотіла вона, як у вулкановій безодні...

Я вивернув йому в шапку свої мідяки.

Певно лице моє страшним було, то й сам учинок мій перелякав його: він одхитнувся й зблід.

— Це я вам... у мене є... кушайте на здоров'ячко.

І... о, радість помсти!

Він схопив мою руку й нахилився до неї, щоб поцілувати.

Я вирвав... бридко мені стало чи радість душила.

Не треба, ваше превосходительство,—прошепів я, а радість колотила мене, підкидала.

Диким, страшно-переляканим поглядом кинув на мене.

Не пізнали?

А рубець, рубець, пам'ятаєте милицю?..

О, я бачив, що він ізгадав.

Мов загнаний вовк бігав генерал очима, безпорадний, смішний, жалюгідний...

У мене голова закрутилась од радості..

... Очуняв там же, під огорожею.

Світало...

Більше я його не бачив.

СЕРПЕНЬ

Останні дні, мов з криги визерунки

На тепловому трояндовому тлі...

Руда земля. Зелений вітер струнко

Підводиться від неба до землі.

І простий шлях. Праворуч та ліворуч

Гадюка вбита—помилкова путь.

І певний час іде зі мною поруч,

—То дні мої, то наші дні ростуть.

М. Доленго.

Говорять, що жіноча посмішка рятувала місто під час багатьох війн.

Чи правда цьому, сказати ми не можемо, але місто,

— Невже це він?

Я починав упевнятися, що це він. Злорадство охопило мене й трусило, мов електричний струм.

Він. О, коли б це був він?

І ось... одного разу... він сидів коло церкви на пішохіді... Старенька бабуся йдучи з базарю хотіла перехреститися. Пляшку з олією перекладала з правої руки в ліву, та старечі руки не втримали.

Упала пляшка на пішохід, розбилась.

А він... (о невіже він, яка радість!) швиденько витяг із кошика бублик розломив його, почав умочати в олію на пішохіді й жадібно їсти.

Мене трясла радісна лихоманка...

Іж, їж!.. аж трусився я, даваючись радістю.

— Іжте, ваше превосходительство...

Я не витримав далі...

СЕРПЕНЬ

Останні дні, мов з криги визерунки

На теплому трояндовому тлі...

Руда земля. Зелений вітер струнко

Підводиться від неба до землі.

І простий шлях. Праворуч та ліворуч

Гадюка вбита—помилкова путь.

І певний час іде зі мною поруч,

—То дні мої, то наші дні ростуть.

М. Доленго.

Говорять, що жіноча посмішка рятувала місто підчас багатьох війн.

Чи правда цьому, сказати ми не можемо, але місто, певне, боронили болота ріки Нігера, що оточують його.

В 1893 році Ілепу зайняло французьке, військо але, на диво, не зруйнувало.

І в німецьких колоніях, надто в Камеруні, є теж розкішні глиняні будівлі.

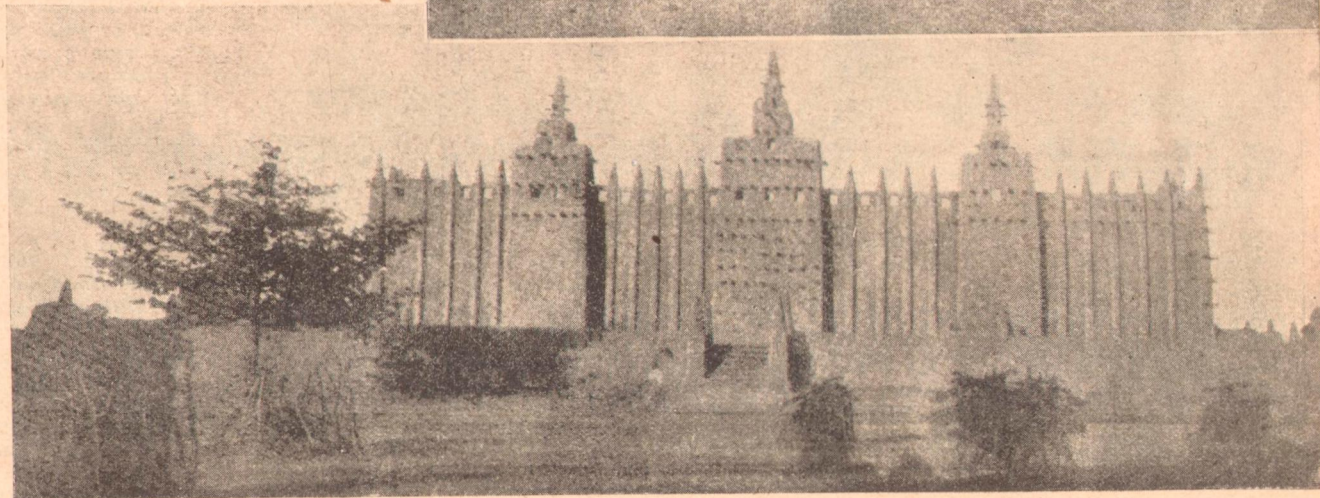
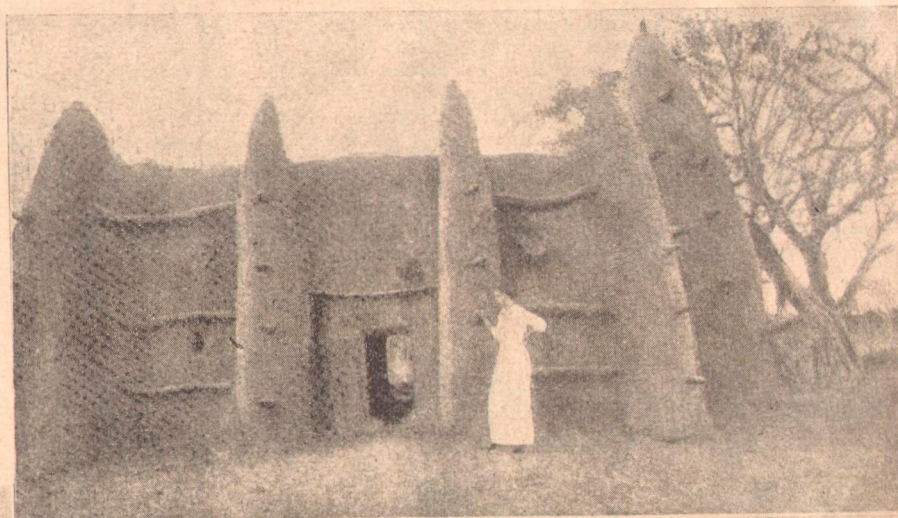
В північному Того є своєрідні глиняні фортеці, так звані Тамберма, в яких кожен голова сем'ї жив із своєю сем'єю.

В льохах були хліви для худоби, а в першій і вищих поверхах жили люди.

Маленькі глиняні фортеці цілком захищали мешканців від стріл і списів, що не могли пробити товстих глиняних стін.

Такі глиняні стіни боронили й великі міста Судану, поки в Африці не з'явилися рушниці.

Коли розвалюються останні африканські глиняні будівлі, їх вже ніщо не відбудує.

Глиняні африканські палаци

В ДАЛЕКИХ КРАЯХ

Нарис Ф. С. і К. Л.

АРГЕНТИНА—країна, що на своїх просторах легко може вмістити половину Європи. Однак, кількість її населення сягає всього лише до 9-ти мільйонів, та ще й з того більш 5-ти мільйонів живе по містах. А ростягаючись широчезною та довжелезною смугою, майже від рівника й до південного полюса, вона має найдивовижніше у світі підсоння, бо в той час, коли в одній смузі „тріщать“ 60-ти ступневі морози, то у другій „печуть“ справжні тропікальні спеки.

Зрозуміло, що в таких умовах підсоння, господарче життя також не однакове, через що саме в одній частині Аргентини можна стрінати хліборобів, що обробляють землю так, як її обробляли тисячу літ тому на Україні, а в другій—можна натрапити на таких фермерів, що давно уже користуються найдосконалішим сільсько-господарським знаряддям. Є також ще й такі випадки, що один який—будь фермер має стільки землі, як ціла Полтавщина, що в нас могло бути лише за давніх часів князівського панування.

Завдяки такому незрівноваженому підсонню, бувають такі частини земель, що цілком неврожайні. Але, проте, це не перешкоджає їй своє збижжя, овочі та худобу збувати на всіх світових ринках.

Найбільш корисні тут: кукуруза, пшениця, риж, ячмінь, цукрова тростина, кава, чай, помаранчі, банани та бавовна, хоча (всєж-таки) найголовнішу користь дає фермерам випасання худоби. Де-які фермери, маючи де кілька тисяч десятин землі, огорожують її міцним кільчастим дротом і зганяють туди декілька тисяч худоби, де живе й розплоджується так, що іноді навіть сам фермер не знає, скільки саме він її має.

Природа Аргентини, як і підсоння, дивовижні. Більшість її просторів, коли не вкрито буйною рослинністю пролісів, то лежать безмежними преріями, що в них ще й моська нога не ступала. Відповідно погодні—зві-

товчуться тут. Через це саме говорити щось спеціально про „тип аргентинця“ не доводиться, бо цей тип є такою „відбиткою“ всяких звичаїв, характерів та світоглядів, що годі розібратися в ньому.

Історія Аргентини

така, що тут колись господарювали південно-американські єзуїти, що намагалися створити свою державу, але в 1532 р., єспанці вигнали їх і запровадили свою мову звичаї, як у підлеглій колонії. Ці звичаї лишалися й досі, хоч Аргентина вже давним-давно стала незалежною республікою.

Суспільне життя Аргентини можна зхарактеризувати одною лише аргентинською примовкою:

„В Аргентині птахи—без співу, квіти—без паху, жінки—без сорому, чоловіки—без чести“.

Інакше це значить, що з морального боку аргентинці стоять дуже низько, а саме: опанувати спільно з аргентинцем торговельну справу—бути з ним

Аргентинські індіанці. Ліворуч—оселя українського колоніста в Аргентині

АРГЕНТИНА—країна, що на своїх просторах легко може вмістити половину Європи. Однак, кількість її населення сягає всього лише до 9-ти мільйонів, та ще й з того більш 5-ти мільйонів живе по містах. А ростягаючись широчезною та довжелезною смугою, майже від рівника й до південного полюса, вона має найдивовижніше у світі підсоння, бо в той час, коли в одній смузі „тріщать“ 60-ти ступневі морози, то у другій „печуть“ справжні тропікальні спеки.

Зрозуміло, що в таких умовах підсоння, господарче життя також не однакове, через що саме в одній частині Аргентини можна стрінути хліборобів, що обробляють землю так, як її обробляли тисячу літ тому на Україні, а в другій—можна натрапити на таких фермерів, що давно уже користуються найдосконалішим сільсько-господарським знаряддям. Є також ще й такі випадки, що один який—будь фермер має стільки землі, як ціла Полтавщина, що в нас могло бути лише за давніх часів князівського панування.

Завдяки такому незрівноваженому підсонню, бувають такі частини земель, що цілком неврожайні. Але, проте, це не перешкоджає їй своє збіжжя, овочі та худобу збувати на всіх світових ринках.

Найбільш корисні тут: кукуруза, пшениця, риж, ячмінь, цукрова тростина, кава, чай, померанчі, банани та бавовна, хоча (всеж-таки) найголовнішу користь дає фермерам випасання худоби. Де-які фермери, маючи де кілька тисяч десятин землі, обгороджують її міцним кільчастим дротом і зганяють туди декілька тисяч худоби, де живе й розплоджується так, що іноді навіть сам фермер не знає, скільки саме він її має.

Природа Аргентини, як і підсоння, дивовижні. Більшість її просторів, коли не вкрито буйною рослинністю пролісів, то лежать безмежними преріями, що в них ще й людська нога не ступала. Відповідно природі—звіриний світ. Починаючи від 15-ти метрових гадів та мавп і кінчаючи ведмедями та зовками. Помимо цього всього, аргентинська земля багата ще й мінеральними покладами, що й досі ще лежать непорушними скарбами.

Населення Аргентини таке, що не розібрати, де хінець, а де наш „землячок“ галичанин, бо все воно складається з різних індіанських племен та європейських народів, головню—іспанців, що вже протягом цілих віків

спеціально про „тип аргентинця“ не доводиться, бо цей тип є такою „відбиткою“ всяких звичаїв, характерів та світоглядів, що годі розібратися в ньому.

Історія Аргентини

така, що тут колись гос-

подарювали південно американські єзуїти, що намагалися створити нову свою державу, але в 1532 р., іспанці вигнали їх і запровадили свою мову і звичаї, як у підлеглий колонії. Ці звичаї лишилися й досі, хоч Аргентина вже давним-давно стала незалежною республікою.

Суспільне життя Аргентини можна зхарактеризувати одною лише аргентинською примовкою:

„В Аргентині птахи—без співу, квіти—без паху, жінки—без сорому, чоловіки—без честі“.

Інакше це значить, що з морального боку аргентинці стоять дуже низько, а саме: розпочати спільно з аргентинцем торговельну справу—бути з торбами поза плечима; довіритися з якоюсь таємницею—бути зрадженим; позичити гроші—дати „на вічне віддання“, а що до аргентинських жінок, то вистарчить сказати, що нема такого міста у світі, щоб своєю розпустою могло зрівнятися з аргентинською столицею—Буеносом Айресом, що міським іншим, провідить широку торгівлю так званим „живим товаром“...

Однак, сказати щось про це аргентинцеві не можна, бо, помімо цього всього, кожний аргентинець вважає себе за „справжнього католика“ і зразу ж хапається за ножа...

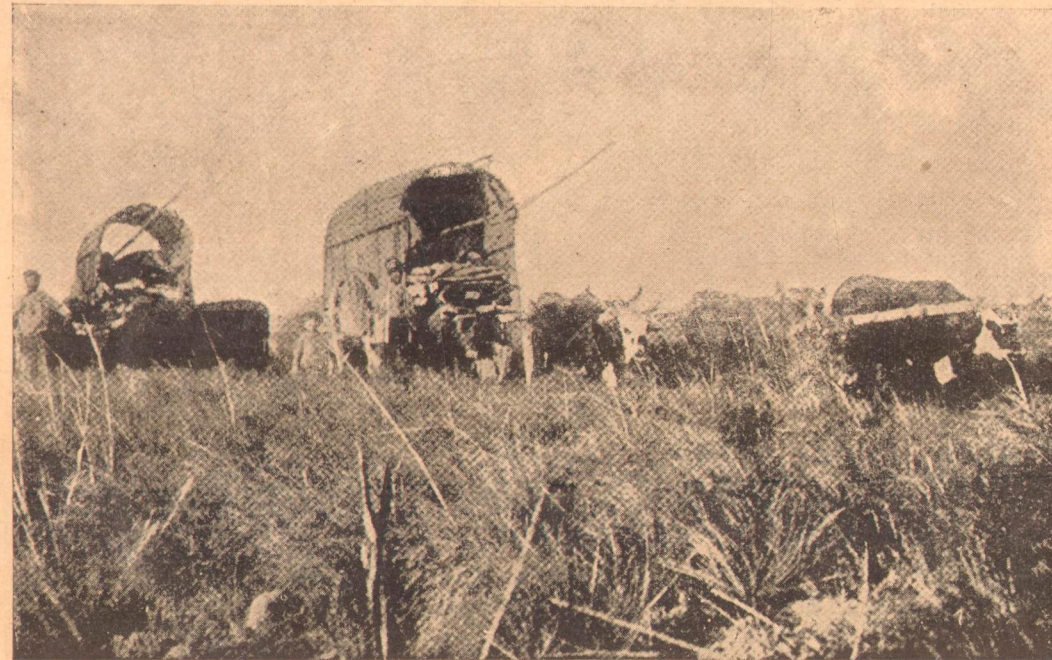
Аргентинські індіанці. Ліворуч—оселя українського козака в Аргентині

І ото в такій країні й серед таких людей знайшли собі притулок багато наших „землячків“, переважно галицьких селян, що в часи найбільшої біді йшли у світ за очі шукати тієї казкової „кращої долі“...

Найбільше виїхало їх туди за намовою агентів корабельної лінії Missler et Co, що 30 літ тому приїждивади в Галичині свою шкідливу діяльність. Везли їх тоді ті агенти, як самі хотіли. Напакувавши у тісні кабіни, як оселедців у бочку, так над ними знущалися, що багато з них загинуло ще в дорозі, а ті що приїхали, замість обіцяних „золотих гір“, знайшли одну лише нужду жахливу.

Спочатку їх отаборили у провінції Місіонес, де колись порядкували згадані вже американські єзуїти. Підсоння тут таке важке, що його могли витримати хіба-що одні лише призвичаєні до нього індіанці. Крім спеки, тут часто бувають великі зливи та попіли, після чого протягом довгих місяців нема ні рослин, не то-що—дощу. Наслідком цього розводиться снайп уїдлих комарів та безліч отруйливих гадюк. Це й усе, що тут знайшли галицькі селяни.

Ще до їх приїзду, аргентинський уряд намагався оживити цю провінцію тим, що садовив тут різних колоністів з інших народностей, але всі вони швидко повтікали. Не втікли одні лише „землячки“. Будучи „виховані“ польськими панами у Галичині, вони „успішно“ замінили собою колишніх єзуїтських рабів індіанців і засіли на тій землі, як ті жебраки при битій дорозі. Розпочалася неймовірно важка боротьба з природою, а тут ще й посуха, комахи, гадюки, голод...

Подорож через аргентинську прерію

Половина загинула, але друга половина таки пережила й помалу загосподарувала. Побудували хатини „дахупки“, придбали трохи худоби, стали орати землю й помаленьку розживатися.

Коли ж ці бідолахи розжилися настільки, що вже могли управляти собі „кароси“ (великі двоколісні вози“) вони хліборобством стали постачати аргентинським військом перші транспорти свого рижу та чаю, тоді з них потяглися з рідного краю ще й їхні родичі й знайомі й, таким чином, на 400 кілометровому просторі пустельних прерій вироста низка колоній — Сан-Антоніо, Туна, Бомпьянд, Азара-Трес-Кайонес, Сан-Хосе та Серро Кара, що є найбільшими українськими поселеннями у цій дивовижній країні.

Загальна кількість українських колоністів досягає зараз до 10.000 осіб, але з кожним роком ця цифра зменшується внаслідок швидкої денационалізації, що її проводять еспанці.

Уніятські попи, що приїхали сюди з легкої руки польського графа Андрія Шептицького, замість якої-будь громадсько-організаційної роботи, взялися за будову церков та каплиць і, не зважаючи на народні злидні, вже встигли вибудувати декілька церков.

Колоністична маса, відірвавшись від свого краю, мала, що з собою робити й лише протягом останніх років знайшлися такі одиниці, що наперекір невдачам, абудували де-кілька шкіл, заснували споживче товариство й утворили драмгурток, що дає сонну масу жити трохи іншим життям, ніж та, що „проповідували“ попи.

Рубають праліс — роблять поле

НАШІ ФУТБОЛІСТИ ЗА КОРДОНОМ

НАШІ ФУТБОЛІСТИ ЗА КОРДОНОМ

Матч СРСР — Дрезден (Н.меччина)

Наші футболісти (стоять) разом з німецькими (сидять)

З Німеччини повернулась збірна футбольна команда СРСР, куди увійшли і кращі футболісти України. Всього за кордоном збірна СРСР мала 9 матчів з загальним рахунком 84 на 10 на нашу користь.

МІСТО ПО

„Там єсть город по-
лотняний“.

(Червоно-армійська
пісня)

ШЕЛЕСТЮЧИ опалим
червоно-жовтим ли-
стям, тихо ступає по лісових доро-
гах, по жовтій стерні осінь. Стоять
прозорі дні, в які гостріш почу-
вається вмірання природи, дуж-
че—міцний дух осіннього тління.

Дні ще жаркі по-літньому, а
але вечорами пробирає роса і гу-
стий туман над пустинними нивами. Вночі дупне від холоду земля, а рано
вранці аж дзвенять терармійські чоботи, міряючи сумні осінні поля, що
наїжилися кількою стернею.

Табори Харківської тердивізії здаються білими селищами з карт на
жовтій скатертині Чугуївських рівнин.

Полотняне місто... Два місяці буде воно житлом технічним частинам
тердивізії й місяць—піхотним.

Тердивізія прийняла до своїх лав цвіт
міської й сільської молоді. Незграбні ново-
водолазські хлопці з широкими плечима, чорні
від копоти фабричних димарів молоді робіт-
ники паровозники з м'язами молотобойців
футболістів, вузькогруда й худосочна служ-
бова інтелігенція...

Сіра скачена шинеля, червоноармійське
вбрання, однакові здорові й прості умови
таборового життя—швидко підтримують тера-
мійців під один гребінь. Але поки що зітхає
керсправами під вагою дванадцятифунтової
рушниці, поки що болить голова червоноли-
цему сільському гармоністові від премудро-
сти політгодины.

Ча... Таборове життя червонить об-
личчя втомленого відповідального робітника,
прочитає поворотки мозок терармійця з
глухого с...
* * *

Ще зоря не встигла скинути голубої
хустки пітьми із лісу, що за таборами, ще
тільки порожівіли на обрію пухнаті хмарки,
а в наметах вже прокидається життя.

— Уставай!—гукає дневальний. І в тм'я-
ному світі намету встають тера-
мійці, біжать, оголивши торс, до
рукомойників, щоб віддати тіло,
що здрігається від досвітнього хо-
лоду, в васть холодної води, що

Тактичні вправи.

А далі—політгодина, і науці кінець.

Після зайняття ленінські намети повні терармійців і командирів.
Читають, грають в шашки, розмовляють на політичні теми.

О восьмій годині перевірка.

Вечорами розходяться терармійці—хто в гості до земляка, що поїде
у іншу частину, хто—до кіна, хто—на виставу, де грають свої таки.
Досвідчених артистів тут немає, але сумлінному відношенню до
ви, знанню ролів—можуть позаварити професіонали.

Так проходить таборове життя
одноманітно, але продуктивно.

Зрідка муштра скрашується у
леним зайняттям—стрілянням в цілі.

Тут, на полігоні, перемативши
влучнім стрілянні рота з ротою, стрі-
лець із стрільцем.

У недію до терармійців приїждять
жінки, діти, родичі.

Тоді на моріжку, коло наметів
п'ють чай, оповідають новини...

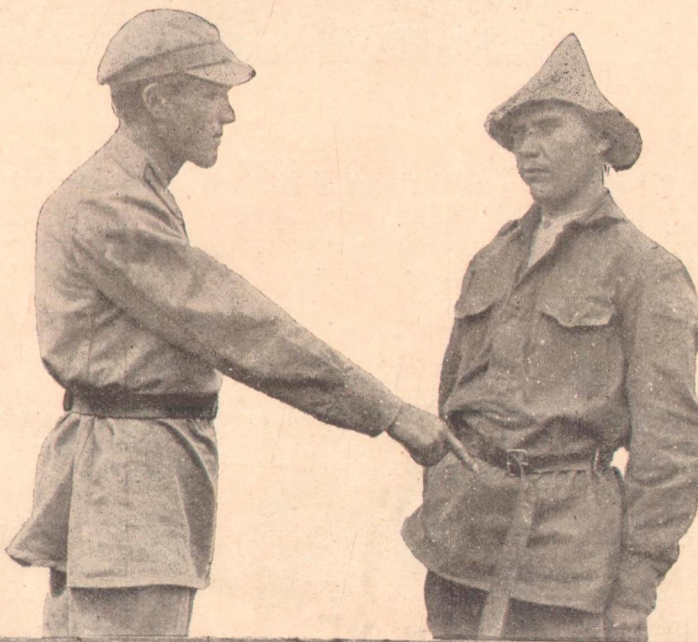
Молоді жінки трішки соромля-
нишком, з цікавістю поглядають
своїх смаглявих бравих тер'армійців.

...В глибині очей, непомітні
дісні блимають вогники...

За два тижні—не пізнати сво-
го дівся блідий колір обличчя
пружні м'язи вииграють рельєфами.

Здорове, тер'армійське життя!

Мине місяць—два в умовах
ровного життя і, може, сніг
за канцелярським сто-
лом ще зітхнемо смутно
веселими й бадьорими

бова інтелігенція...

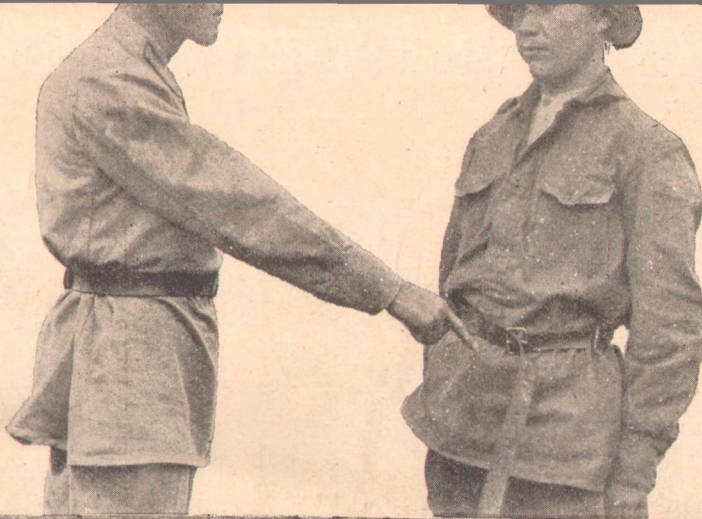
Сіра скачена шинеля, червоноармійське вбрання, однакові здорові й прості умови таборового життя—швидко підстрижуть терармійців під один гребінь. Але поки що зітхає керсправами під вагою дванадцятифунтової рушниці, поки що болить голова червонолицьому сільському гармоністові від премудрости політбодини.

Ча... Таборове життя червонить обличчя втомленого відповідального робітника, прочищає поворотний мозок терармійця з глухого с...
* * *

Ще зоря не встигла скинути голубої хустки п'їтьми із лісу, що за таборами, ще тільки порожевіли на обрію пухнаті хмарки, а в наметах вже прокидається життя.

— Уставай!—гукає дневальний. І в тм'яному світлі намету встають терармійці, біжать, оголивши торс, до рукомойників, щоб віддати тіло, що здригається від досвітнього холоду, у власть холодної води, що бадьорить те тіло.

Одягання, прибирання, пиття чаю забирають небагато часу. Усі підтягнуті, чепурно вдягнені. Нечепурним лихо!—хоч і молодий командир, а не пропустить недбало підперезаного поясу, не застібнутої гімнастюрки!

леним заняттям—стрілянням

Тут, на полігоні, перемагав влучним стрілянні рота з ротою, лець із стрільцем.

У недію до терармійців приїздили жінки, діти, родичі.

Тоді на моріжку, коло наметів п'ють чай, оповідають новини...

Молоді жінки трішки соромилися, з цікавістю поглядали на своїх смаглявих бравих терармійців.

...В глибині очей, непомітно дісні блимають вогники...

За два тижні—не пізнати сивого нішком, з цікавістю поглядали на своїх смаглявих бравих терармійців.

Здорове, терармійське життя!

Мине місяць—два в умови вояцького життя і, може, сивого за канцелярським столом ми ще зітхнемо смутно, веселими й бадьорими розими днями.

Так помаху, але вперто, готує Червона армія бойців до майбутніх боїв.

Ю. Мар

У неділю до терармійців приїздя жінки, діти, родичі.

Угорі—догана за недбальство. Нижче: тактичні вправи—ждуть ворога.

Перед протигазною камерою.

ГЕРОІ З ПЕРЕДМІСТЯ

судова 10-тьох хуліганів у Харківському Суді).

ВЕЧОРАМИ, коли засвітиться білувате світло коло дверей кінів і юридичних клубів, коли в розчинені двері чути зазивну мелодію хрипкої пісні, коли висипають після роботи на вулицю юрби робітників, — на вулицю й „кльошики“ — злочинці з робітничої молоді. Це здебільшого бувають хлопці, викинуті з клубів, комсомольських і громадських організацій, які шукають виходу своїй буйній енергії.

В широких „кльошах“, хвацьки зсунувши на бакір кепках, обходять вони, вихвативши ногами, людні місця, вилазять на вулицю, займають перехожого, займуть жінку, нападуть на дорозі...

А коли для сміливості вип'ють „кльошики“, — держись тоді передмістя, дівчино, стережися ножа, робітнице! Хулігани нікому не дають проходу...

Ми — ребята йожики!

У нас гострі ножики!...

Ребята не тільки бешкетують. Їхні бешкети часто переходять у найжорстокіші злочини: вбивства, гвалтування, поножовщину.

Сидять оборонці: — ліворуч — Рохлін, Грінфельд, Коніксв. Стоять — обвинувачені — праворуч — ватажок Шульгін.

Було, звичайно, на суді й міщанство, що цікавилось в цій процесі брудною суттю його. Воно голосно розмовляло під дверима, жалібно слідило за обвинуваченими, витягаючи голови й злаяючи на лави, щоб краще побачити їх.

* * *

Ось на лаві підсудних сидить, похнюпившись, зрідка кидаючи погляд на публіку, ініціатор „розваги“ — Шульгін. Це високий парубок років 20, з вузькими очима і ротом, як у щуки, з золотими зубами і недбало відкинутим назад коміром сорочки — „пупсика“.

Відповідає він поволі, хитаючись з боку на бік, засунувши руки в кишені, намагаючись прикрити нахабство, що так і б'є у вічі, чемними відповідями судові.

Коло нього й за ним, змішані від невиданої обстанови і ворожого відношення публіки, решта дев'ятеро. Ось 17-тилітній Іванов, що був у Шульгіна за ад'ютанта, жовтодзюбний хлопчак, з товстими, як в дитини, щоками; далі — Кузьмін з рум'яним дівчачим обличчям і круглими наївними очима. Ось похилив на бар'єр біляву, як льон, голову 18-тилітній Волков. Далі хмуриться інвалід Хабаров, на обличчя якого хвороба поклала скорбні риси і навіки збило то одухотворила його.

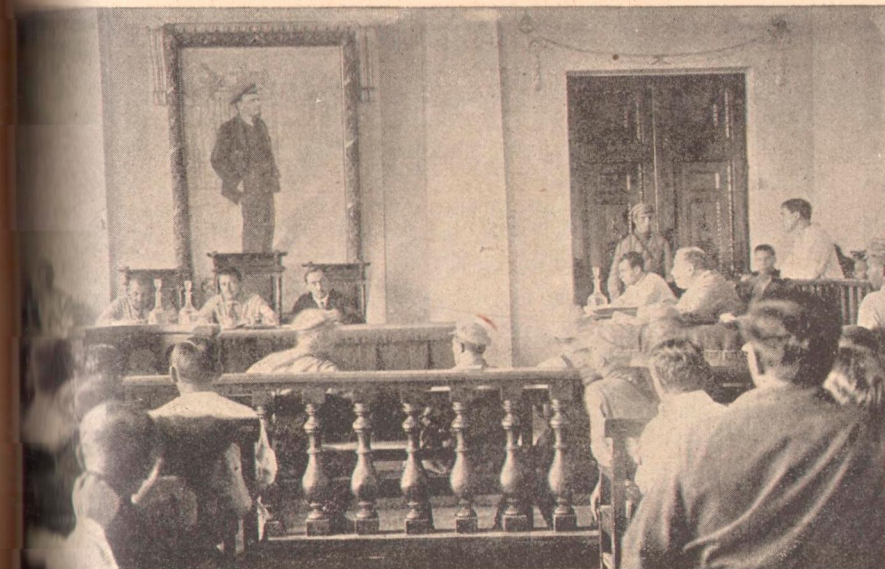
Три дні тягся судовий процес. І за три дні перед судом пройшли не тільки подробиці злочину, але й — це, мабуть, найцікавіше — побут передмістянської молоді.

Перше — про самий злочин і про злочинців...

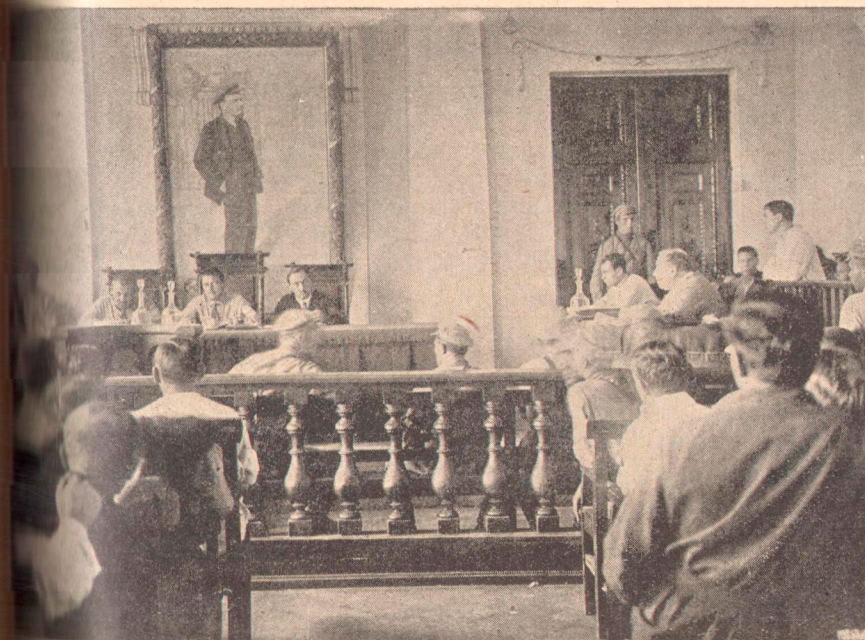
Захрипий Шульгін два дні під ряд намагався впевнити суд, що він — жертва обмови. Що потерпіла — „не потерпіла“, а віддалася йому з кохання. Що пустир, куди він привів жінку, з якою з годину перед тим познайомився в клубі „Молодий більшовик“, обрано як самотнє місце, зручне для коханої розмови.

Як попали на пустир товариші, він не знає і не винний тому, що вони гвалтували. Він не міг боротися з дев'ятьма.

Але ці товариші, як один, говорять, що задумано це було заздалегідь, що Шульгін привів дівчину для них і що згвалтували вони її.

Склад суду. Голова—**Мартиненко**, нар. засідателі—**Моргунов** і **Сабе**.

тому—тихо на порожніх вулицях і кривих завулках. Тиша ця насторо-
жена, немаче притаїлася по хатах люде, бояться на призьбі посидіти, в гості
немає зайти.

Міщанство—велике зло робітничого передмістя, що руйнує тихий побут,
спокійний лад.

Вони хазайка, що боїться ввечері вийти до сусідки сплітками
мішаним, бурчить: „тюрми на їх немає!“—то робітники в сотнях
вимагають од влади рішучої боротьби із розвитком
міщанства.

Чому столиця України взяла на себе почин,—окрім громад-
ських заходів боротьби, судовими заходами, на показових процесах,
які це грізне явище.

* * *

Процес десяткох, що розбирався показовим порядком, свого часу
був не тільки в Харків.

Десятеро хуліганів, під проводом відомого на Заїківці молодця,
який раз судився за згвалтування, Шульгіна, „Жорки Золотозубого“,
який продражнили, затягли на пустир 20-тилітню домашню робіт-
ницю, що приїхала з глухого села Полтавщини на заробітки. Тут її,
якщо не з „роскошами“ столичного життя, побили і, коли з пере-
винулася, по черзі згвалтували.

Важко писати про подробиці цього страшного знущання над
жінкою. Для прикладу згадаємо тільки, що серед гвалтівників був
і каліка, якому товариші помогли гвалтувати неpritомну жертву.
Про цей злочин, вчинений 18-го липня ц. р., проведено
12-го і 28-го серпня десятеро хуліганів стали перед Харківським
судом.

Три дні велика юрба стояла під дверима судової зали; три дні
жінки і пішої міліції насилу піддержували лад коло дверей суду.
Громадську суспільність репрезентували на суді сотні робітників і ро-
бітничих численні співробітники газет, громадський обвинувач—спів-
робітник газети „Комсомольська Правда“, два прокурори й три оборонці.

Шульгіна, який раз судився за згвалтування, „Жорки Золотозубого“, який продражнили, затягли на пустир 20-тилітню домашню робітницю, що приїхала з глухого села Полтавщини на заробітки. Тут її, якщо не з „роскошами“ столичного життя, побили і, коли з перевинулася, по черзі згвалтували.

Відповідав він поволі, хитаючись з боку на бік, засунувши руки в кишені, намагаючись прикрити нахабство, що так і б'є у вічі, чемними відповідями судові.

Коло нього й за ним, змішані від невиданої обстанови і ворожого відношення публіки, решта дев'ятеро. Ось 17-тилітній Іванов, що був у Шульгіна за ад'ютанта, жовтодзюбий хлопчак, з товстими, як в дитини, щоками; далі—Кузьмін з рум'яним дівчачим обличчям і круглими наївними очима. Ось похилив на бар'єр біляв, як льон, голову 18-тилітній Волков. Далі хмуриться інвалід Хабаров, на обличчя якого хвороба поклала скорбні риси і навіки збило то одухотворила його.

Три дні тягся судовий процес. І за три дні перед судом пройшли не тільки подробиці злочину, але й—це, може, найцікавіше—побут передмістянської молоді.

Перше—про самий злочин і про злочинців...

Захриплий Шульгін два дні під ряд намагався впевнити суд, що він—жертва обмови. Що потерпіла—„не потерпіла“, а віддалася йому з кохання. Що пустир, куди він привів жінку, з якою з годину перед тим познайомився в клубі „Молодий більшовик“, обрано як самотнє місце, зручне для коханої розмови.

Як попали на пустир товариші, він не знав і не винний тому, що вони гвалтували. Він не міг боротися з дев'ятьма.

Але ці товариші, як один, говорять, що задумано це було заздалегідь, що Шульгін привів дівчину для них і що згвалтували вони всі.

Тепер—про моральне обличчя обвинувачених, про їхній побут. Більшість—вигнані з громадських і комсомольських організацій, як негідний елемент, що псує інших. Їхній побут—це футбол, безцільне ходіння по клубах і садах, залицання і горілка, горілка, горілка...

Суд присудив головного винуватого в згвалтуванні Шульгіна позбавити волі на 10 років, 2-х найактивніших учасників—Іванова й Барматова—на 8 років, інваліда Хабарова—на 3 роки, решту—на 5 років.

Там, на передмісті, напружено слідили за процесом. Слідили, бо хулігани не дають жити. Слідили теж і тому, що підсудні вийшли з того самого робітничого передмістя і вирок над ними—пересторога, не тільки хуліганам, а й робітничій суспільності. Більші уваги молоді!

Ал. Чаров.

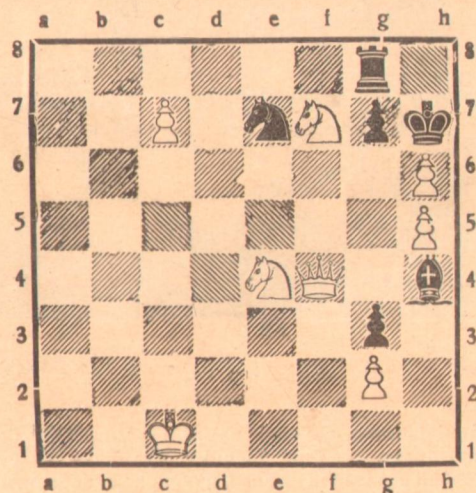
Обвинувачення на процесі. Ліворуч—громад. обв.—**Малєєв**, прокурор окрсуда—**Міролюбов**, прокурор Нарком'юсту—**Есбе**.

ШАХИ ТА ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Завдання № 35. К. Еккардта

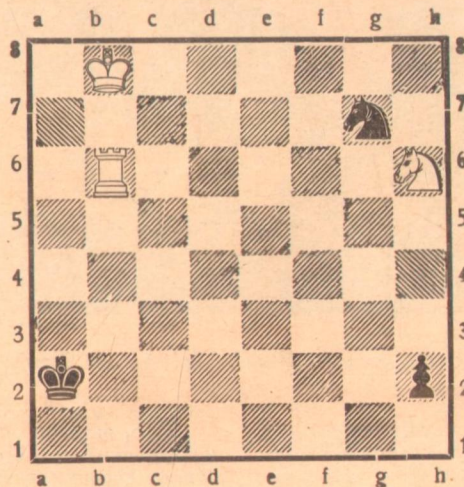

Білі—Кр c1, Фf4, Ке4, f7 п. c7, g2, h5, h6 (8)

Чорні—Кр h7, Тg8, Ch4, Ке7, п. g3, g7 (6)

Мат за 2 ходи.

Етюд № 11. Г. Рінка

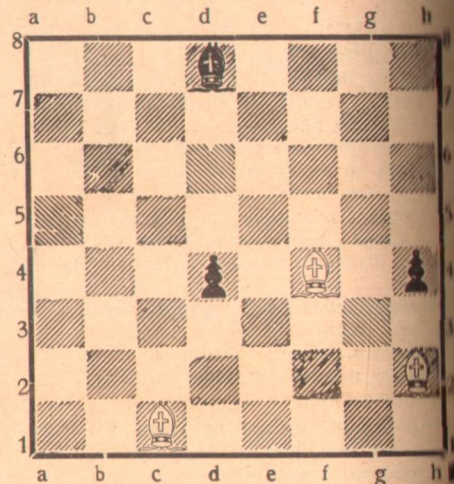

Білі—Кр b8, Тb6, Kh6 (3)

Чорні—Кр a2, Kg7, п. h2 (3)

Нічия

Етюд № 29. В. Вучеля

Білі—Дс1, f4, h2 (3)

Чорні—Дd8, ш. d4, h4, (3)

Білі виграють

Партія № 50.

Сіцилійська.

Відіграно 7 липня 1926 р. на міжнародному турнірі у Будапешті.

Білі—Ф. Ятс,—Англія.

Чорні—А. Штейнер,—Угорщина.

1.	e2—e4	c7—c5	17.	T d1—d3	Ф c4—c7
2.	K g1—f3	d7—d6	18.	T f1—e1	K f6—d7
3.	d2—d4	c5 : d4	19.	K c3—d1	K d7—e5
4.	K f3 : d4	K g8—f6	20.	T d3—c3	Ф c7—d7
5.	K b1—c3	e7—e6	21.	f3—f4	K e5—c4
6.	C f1—b5+	K b8—d7	22.	C e3—f2	d6—d5 ²⁾
7.	0—0	C f8—e7	23.	e4—e5 ³⁾	K c4—d2
8.	C c1—e3	0—0	24.	f4—f5	K d2—e4 ⁴⁾
9.	f2—f3	a7—a6	25.	f5—f6!	C e7—f8 ⁵⁾
10.	C b5—c2	Ф d8—c7	26.	T c3—d3	K e4 : f2
11.	Ф d1—e1	K d7—e5	27.	K d1 : f2	g7—g6
12.	T a1—d1	b7—b5	28.	Ф h3—h4	T a8—c8 ⁶⁾
13.	a2—a3	C c8—b7	29.	T d3—h3	h7—h6
14.	Ф e1—g3	T f8—d8	30.	K f2—g4	h6—h5

2) Після цього ходу чорні попадають у скрутну позицію і втрачають пішака; краще було 6... К b8—c6 7. Ф d1—b3 C f5—c8

3) Також грав Боголюбов протів Готтільфу у міжнародному турнірі у Москві 1925 р.

4) Цей розмін збільшує натиск на чорного короля; чорним не можна грати a7—a6 з—за Cb5 : d7 + і ферзь їх втрачений.

5) Трохи краще було-6 12. Кр e8—e7.

6) Подвійна загроза: 15. К c3—e4 і C d2—b4 і втрачається ферзь.

7) Після виграша білими якості партія чорних остаточно програє.

Партія № 19.

Відіграна на Всеукраїнському чемпіонаті у шашки у Одесі 10 травня 1926 року.

Білі—А. Зенченков,—Одеса.

Чорні М. Смоляк,—Краснодніпровець.

1.	c3—d4	d6—c5	13.	g3 : c7	d8 : b2
2.	g3—h4	c7—d6	14.	d2—c3	b2 : d4
3.	f2—g3	b6—a5	15.	c1—b2	b8—c7

Партія № 50.

Сіцилійська.

Відіграно 7 липня 1926 р. на міжнародньому турнірі у Будапешті.

Білі—Ф. Ятс,—Англія.

Чорні—А. Штейнер,—Угорщина.

1.	e2—e4	c7—c5	17.	T d1—d3	Ф c4—c7
2.	K g1—f3	d7—d6	18.	T f1—e1	K f6—d7
3.	d2—d4	c5 : d4	19.	K c3—d1	K d7—e5
4.	K f3 : d4	K g8—f6	20.	T d3—c3	Ф c7—d7
5.	K b1—c3	e7—e6	21.	f3—f4	K e5—c4
6.	C f1—b5 +	K b8—d7	22.	C e3—f2	d6—d5 ²⁾
7.	0—0	C f8—e7	23.	e4—e5! ³⁾	K c4—d2
8.	C c1—e3	0—0	24.	f4—f5	K d2—e4 ⁴⁾
9.	f2—f3	a7—a6	25.	f5—f6!	C e7—f8 ⁵⁾
10.	C b5—c2	Ф d8—c7	26.	T c3—d3	K e4 : f2
11.	Ф d1—e1	K d7—e5	27.	K d1 : f2	g7—g6
12.	T a1—d1	b7—b5	28.	Ф h3—h4	T a8—c8 ⁶⁾
13.	a2—a3	C c8—b7	29.	T d3—h3	h7—h6
14.	Ф e1—g3	T f8—d8	30.	K f2—g4	h6—h5
15.	Ф g3—h3	K e5—c4 ¹⁾	31.	Ф h4—g5	C f8—c5
16.	C e2 : c4	Ф c7 : c4	32.	T h3 : h5	Чорні здалися ⁷⁾ .

1) Краще було б 15... Т a8—c8.

2) Чорні додержуються помилкового плану стати конем на e4.

3) У білих уже сильна атака.

4) Чорні добилися свого плану, але атака білих на королівському флангу дуже сильна.

5) На 25... g7 : f6 білі грають: 26. Т e1 : e4 d5 : e4 27. Ф h3—h6 Кр g8—h8 28. Т c3—h3 і т. д.

6) У чорних немає ніякої оборони.

7) Білі загрожують 33. Т h5—h8+Кр g8 : h8 34. Ф g5—h6 + і 37. Ф h6—g7×На 32... С e7—f8 білі грають 33. К g4—h6 + і виграють

Партія № 51.

Гамбит ферзевих пішаків.

Відіграна 2 липня 1926 р. на міжнародньому турнірі у Будапешті

Білі—Г. Кмох, Австрія.

Чорні—Г. Нагі,—Угорщина.

1.	d2—d4	d7—d5	12.	0—0	C d6—b8 ⁵⁾
2.	c2—c4	c7—c6	13.	f2—f4	Ф b6—d6
3.	e2—e3	K g8—f6	14.	T a1—e1 ⁶⁾	0—0
4.	K g1—f3	C c8—f5	15.	K c3—a4	Ф d6—e7
5.	c4 : d5 ¹⁾	c6 : d5	16.	C d2—b4	C b8—d6
6.	K b1—c3	e7—e6 ²⁾	17.	C b4 : d6	Ф e7—d6
7.	K f3—e5 ¹³⁾	C f8—d6	18.	C b5 : d7	Ф e7—d7
8.	Ф d1—b3	Ф d8—b6	19.	K a4—c5	Ф d7—c6
9.	C f1—b5 +	K f6—d7	20.	Ф b3 : b7	Ф c6 : b7
10.	K e5 : d7 ⁴⁾	K b8 : d7	21.	K c5 : b7	Л f8—d8 ⁷⁾
11.	C c1—d2	T a8—c8	22.	K b7 : d8	Чорні здались ⁷⁾

1) Друге продовження—5. С f1—d3 і 16. e3—e4, майбут краще, у білих тоді безперечна перевага.

2) Після цього ходу чорні попадають у скрутну позицію і втрачають пішака; краще було 6... К b8—c6 7. Ф d1—b3 С f5—e6

3) Також грав Боголюбов протів Готтільфу у міжнародньому турнірі у Москві 1925 р.

4) Цей розмін збільшує натиск на чорного короля; чорним не можна грати a7—a6 з—за Сb5 : d7 + і ферзь їх втрачений.

5) Трохи краще було-б 12. Кр e8—e7.

6) Подвійна загроза: 15. К c3—e4 і С d2—b4 і втрачається ферзь.

7) Після виграша білими якості партія чорних остаточно програє.

Партія № 19.

Відіграна на Всеукраїнському чемпіонаті у шашки у Одесі 10 травня 1926 року.

Білі—А. Зенченков,—Одеса.

Чорні М. Смоляк,—Краснодніпровськ.

1.	c3—d4	d6—c5	13.	g3 : c7	d8 : b2
2.	g3—h4	c7—d6	14.	d2—c3	b2 : d4
3.	f2—g3	b6—a5	15.	c1—b2	b8—c7
4.	d4 : b6	a5 : c7	16.	e1—d2	h8—g7
5.	b2—c3	d6—c5	17.	b4—a5	h6—g5
6.	c3—b4	c7—d6	18.	d2—e3	g5—f4
7.	a1—b2	f6—e5	19.	e3 : c5	g7—f6
8.	g3—f4	e5 : g3	20.	b2—c3	f6—g5
9.	h4—f2	g7—f6	21.	c3—b4	c7—d6
10.	b2—c3	f6—e5	22.	a5—b6	d6—e5
11.	h2—g3?	c5—d4!	23.	b4—a5	e7—d6
12.	e3 : c5	e5—f4!	24.	c5 : e7	f8 : d6

Білі здалися.

ХРОНІКА.

2 вересня відомий московський шаматист Н. Д. Григор'єв, учасник Всесоюзних шахових замаханнів і редактор шахового відділа у „Известиях“ грав у Харкові у центральному шаховому клубу одночасово 29 партій з наслідком + 23 — 5 = 1.

Ленінградські шахматисти Ілін-Женевський, І. Рабинович і Роховий виїжджали до Гельсінгфорса (Фінляндія), де давали ряд сеансів одночасової гри у робітничих шахових організаціях з наслідком + 80 — 5 = 11.

У Полтаві відкрився центральний показовий гурток.

Турнір у Братиславі закінчився з таким наслідком: 1 і 2 місце заняли Матусон (Латвія), і Тартаковер (Париж) + 8½ з 12, 3—Асталош (Угорщина) + 8, 4—Колле (Бельгія) + 7½, 5—Костиш (Південно-Славія) + 7, 6—Шульц (Німеччина) + 6½. Далі Міллер + 6, Кмох + 5½, Штерк + 5½, Балог + 4½, Вальтер + 4½, Прокош + 4 і Ходера + 2½.

Міжнародній турнір у Ганновері (Німеччина) закінчив перемогою Німців + 6½ з 7; далі Рубінштейн + 6, Гольцаузен + 4, Мізес + 3.

УКРАЇНСЬКЕ ЦУКРОВЕ Т-ВО СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

„УКРСЕЛЬЦУКР“.

КІНЦЕВИЙ БАЛАНС

АКТИВ.

На 1-е січня 1926 року.

ПАСИВ.

НАЗВА РАХУНКІВ	С	У	М	И	%	‰
I. Грошові кошти та цінності						
Каса	38.184	76				
Біжучі рахунки	314.534	67				
Цінні папери	19.581	86				
Паї та акції	75.764	00				
	444.065	29			1,9	
II. Продукти виробництва.						
Цукор	10.199.343	85				
Ріжні	297.946	09				
	10.497.289	94			43,9	
III. Векселі одержані	2.440.698	24			10,2	
IV. Векселі в угоді	2.467.922	77			10,3	
V. Дебітори різні	1.378.919	78			5,8	
VI. Підвідчитні особи	72.240	07			0,3	
VII. Плантатори	11.267	47			0,1	
VIII. Представництва — Московське	208.643	04			0,9	
IX. Майно						
Мертвий реманент	870.463	28				
Живий реманент	461.841	27				
	1.332.304	55			5,6	
X. Матеріяли та запаси	2.616.287	81			11,0	
XI. Капітальн. ремонт, нові будівлі та устаткуван.	769.408	96			3,2	
XII. Перехідні суми:						
Незакінчені розрахунки	300.868	86				
„ виробництво	542.563	02				
	843.431	88			3,5	

НАЗВА РАХУНКІВ	С	У	М	И	%	‰
I. Капітали:						
Пайовий власний	272.525	00				
Основний позичений	500.000	00				
Амортизаційний	83.368	09				
	856.893	09			3,6	
II. Позики термінові	3.231.794	79			13,6	
III. Векселі видані	2.919.732	54			12,1	
IV. Угоді векселів	2.467.922	77			10,3	
V. Кредитори різні	4.435.159	48			18,6	
VI. Підвідчитні особи	1.203	17			—	
VII. Плантатори	924.928	78			3,9	
VIII. Акциз за цукор	5.030.265	16			21,1	
XI. Амортиз. відрах. по відб. прог.	847.136	22			3,5	
X. Реалізація цукру	742.632	82			3,1	
XI. Перехідні суми:						
Незакінчені розрахунки	572.991	43				
„ виробництво	1.099.149	95				
	1.672.141	38			7,0	
XII. Прибутки та збутки	747.761	89			3,1	

IV. Векселі в учоті	2.467.922	77	10,3
V. Дебітори різні	1.378.919	78	5,8
VI. Підвідчитні особи	72.240	07	0,3
VII. Плантатори	11.267	47	0,1
VIII. Представництва — Мос- ковське	208.643	04	0,9
IX. Майно			
Мертвий реманент	870.463	28	
Живий реманент	461.841	27	
	1.332.304	55	5,6
X. Матеріяли та запаси	2.616.287	81	11,0
XI. Капітальн. ремонт, нові будівлі та устаткуван.	769.408	96	3,2
XII. Перехідні суми:			
Незакінчені розрахунки	300.868	86	
" " виробництво	542.563	02	
	843.431	88	3,5
III. Витрати на майбутній рік:			
Капіт. рем. та нові будівлі	381.370	46	
Незак. підгот. до с.-г. кампан. 26 р.	413.722	83	
	795.093	29	3,3
БАЛАНС	23.877.572	09	100%
Позабалансові статті:			
Майно Цукротресту	6.929.618	08	—
Зобов'язання одержані	203.299	24	—

XI. Амортиз. відрах. по відб. прогр.	847.136	22	3,5
X. Реалізація цукру	742.632	82	3,1
XI. Перехідні суми:			
Незакінчені розрахунки	572.991	43	
" " виробництво	1.099.149	95	
	1.672.141	38	7,0
XII. Прибутки та збутки	747.761	89	3,1
БАЛАНС	23.877.572	09	100%
Позабалансові статті:			
1. Цукротрест за орендне майно	6.929.618	03	—
2. Зобов'язання видані	123.342	10	—

Дебет.

РАХУНОК ПРИБУТКІВ ТА ЗБИТКІВ.

Кредит.

Накладні витрати та % за позики	1.084.134	—03
Витрати по цукроварнях за 1924 рік	1.139.076	—10
Реалізація цукру виробн. 1923-24 р.	39.085	—33
Розрахунок з Глобинським Бураксом	125.329	—32
Сільським Господарем	70.000	—00
Витрати по цукроварнях за 1925 рік	226.781	—32
Випадкові збитки	1.574	—60
	2.685.970	—70
Чистий прибуток:		
Виріш. УСЦ	542.262	—74
співорендарів	205.499	—15
	747.761	—89

1. Постачання цукроварень за 1925 рік	59.667	—31
2. % на капіт. у цукрі виробництва 24-25 р.	153.605	—56
3. " " " " " " 25-26 р.	165.419	—68
4. % по кредитових операціях за 1925 р.	145.856	—38
5. Прибутки від операцій 1924 р.	30.890	—58
6. " " по цукроварн. за 1924 р.	434.118	—56
7. " " " " " 1925 р.	965.035	—75
8. % на капіт. вклад. в підприєм. в 1924 р.	323.500	—00
9. " " " " " в 1925 р.	605.269	—40
10. Реалізація цукру виробництва 1924-25	345.123	—10
11. По розрахунку з Колодиською Райгоспод.	55.440	—16
12. Накладні витрати	120.000	—00
12. Різні випадкові прибутки	29.816	—11

БАЛАНС . . . . . 3.433.742—59

БАЛАНС . . . . . 3.433.742—59

ЖУРНАЛ ВСЕСВІТ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ
Е. КАСЯНЕНКА та О. ШУМСЬКОГО

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ВСЕСВІТ — єдиний на Україні найкращий універсальний художній ілюстрований двохтижневик. В кожному номері **Всесвіт** освітлює в нарисах та ілюстраціях життя всієї України, СРСР та закордону. Освітлюється і політичні події у всьому світі і на Україні, мистецькі новини (театр, кіно, образотворче мистецтво, літературне життя та інш.), винаходи, новини науки та техніки, спорт та інш. В кожному номері **Всесвіта** понад 60 ілюстрацій, ілюстровані нариси, оповідання та вірші видатніших наших письменників і поетів і переклади з чужоземних письменників. Кольорова художня обкладинка на три фарби кращих художників України.

ВСЕСВІТ має власних фото-кореспондентів у Парижі, Берліні, Празі, Відні, Нью-Йорку, Вінніпегу (Канада), Лондоні, Токіо та інших містах

ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ РЕГУЛЯРНО
ПЕРШОГО й П'ЯТНАЦЯТОГО

ВСЕСВІТ — єдиний на Україні найкращий універсальний художній ілюстрований двохижневик. В кожному номері **Всесвіт** освітлює в нарисах та ілюстраціях життя всієї України, СРСР та закордону. Освітлюється і політичні події у всьому світі і на **Україні, мистецькі новини** (театр, кіно, образотворче мистецтво, літературне життя та інш.), винаходи, **новини науки та техніки**, спорт та інш. В кожному номері **Всесвіта** понад **60 ілюстрацій**, ілюстровані нариси, оповідання та вірші видатніших наших письменників і поетів і переклади з чужоземних письменників. **Кодьорова художня обкладинка** на три фарби кращих художників України.

ВСЕСВІТ має власних фото-кореспондентів у Парижі, Берліні, Празі, Відні, Нью-Йорку, Вінніпегу (Канада), Лондоні, **Токіо та інших містах**

**ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ РЕГУЛЯРНО
ПЕРШОГО й П'ЯТНАЦЯТОГО
ЧИСЛА КОЖНОГО МІСЯЦЯ**

Ціна—20 коп., на місяць 40 коп., до кінця року
1 крб. 40 коп. Можна передплач. за весь 1926 рік

Передплату приймається у **ХАРКОВІ**, вул. К. Лібкнехта, № 11, контора видавництва „Вісти ВУЦВК'у“ та по всіх філіях газ. „Вісти“

У видавництві залишилася обмежена кількість **комплектів журналу Всесвіт за 1925 рік**. Набувати можна з Харкова з головної контори видавництва. **Ціна за комплект 4 карб.** Висилається негайно. Пересилка за рахунок видавництва.